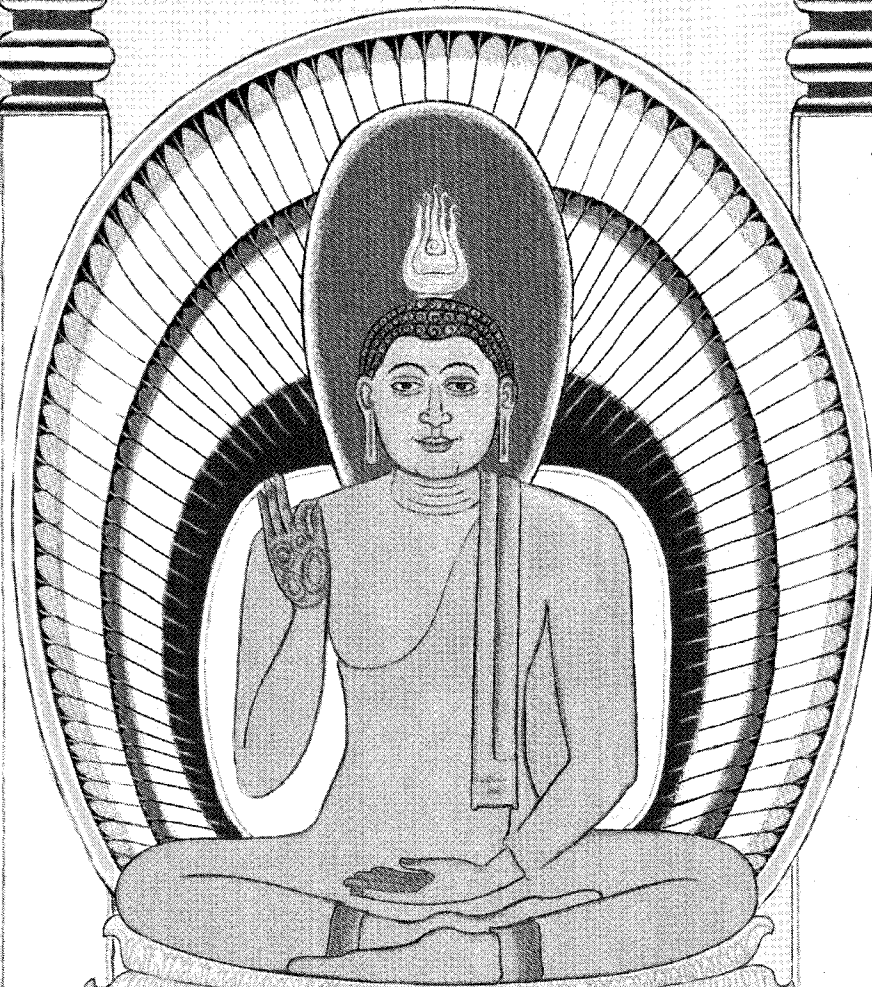
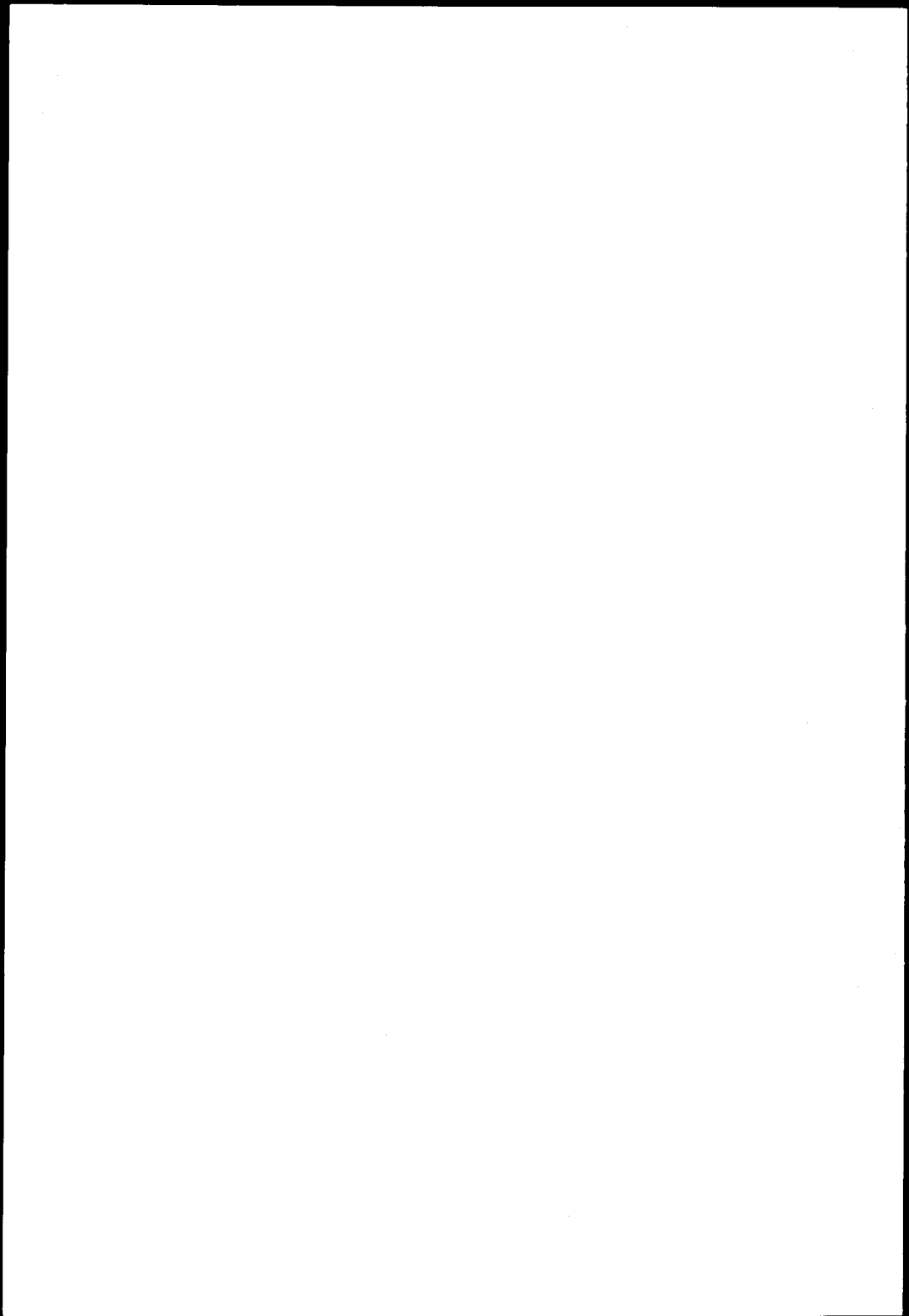

DE BOEDDHA, ZIJN LEVEN EN LEER

Thera Piyadassi

L

Deze publicatie is vervaardigd uit fondsen die door Boeddhisten ter beschikking gesteld worden; de baten komen uitsluitend ten goede van het werk voor de bekendmaking van de Dhamma in Nederland.

De prijs wordt, dankzij de vele vrijwilligers, zo laag mogelijk gehouden om een zo breed mogelijk publiek te kunnen bereiken. U bewijst uzelf en het werk voor de Dhamma een grote dienst wanneer u deze uitgave niet kopieert.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The document provides a detailed list of items that should be tracked, such as inventory levels, customer orders, and supplier invoices. It also outlines the procedures for recording these transactions, including the use of specific forms and the assignment of responsibilities to different staff members.

The second part of the document focuses on the analysis of the recorded data. It describes various methods for identifying trends and anomalies in the financial performance. This includes comparing current data with historical records and industry benchmarks. The document also discusses the importance of regular reviews and audits to ensure that the records are accurate and up-to-date. It provides a step-by-step guide for conducting these reviews, from the initial data collection to the final reporting and analysis.

The final part of the document addresses the challenges of maintaining accurate records in a dynamic business environment. It discusses the impact of technological changes, such as the introduction of new accounting software and the use of digital tools for data management. It also highlights the importance of training and education for staff members to ensure they are equipped with the necessary skills to handle the data effectively. The document concludes with a summary of the key points and a call to action for the management to implement the recommended practices.

DE BOEDDHA
ZIJN LEVEN EN LEER

Thera Piyadassi

Boeddhayāna Publikaties 31

van dezelfde auteur:

6	De Zeven Factoren van Verlichting
11	Leringen in het Boeddhayāna Centrum
12	Afhankelijk Ontstaan
20	Psychologische Aspecten van het Boeddhisme
28	Vrouwen in de Boeddhistische Literatuur
30	Boeddhistische Meditatie
33	Het Aloude Pad van de Boeddha

© vertaling: Boeddhayāna Uitgeverij
uitgegeven door: Boeddhayāna Uitgeverij
cover-design: Mettā Kruijsdijk
isbn 90-71329-16-x
tweede druk 1997/2540

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de schrijver.

No part of this work may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the author.

Inhoud

De Boeddha	5
- De Geboorte	6
- De Vier Kenmerkende Visies	8
- De Grote Verzaking	10
- Zelfkastijding	12
- De Uiteindelijke Overwinning	14
- Afhankelijk Ontstaan	18
- De Eerste Prediking	20
- De Middenweg	23
- Het Sinsapa-bos	25
- De Weergaloze Geneesheer	27
- De Verbreiding van de Dhamma	28
- De Missie van de Boeddha	30
- Het Boeddhaschap en Heiligheid	36
- Opvallende kenmerken van de Dhamma	38
- De Ware Zuivering	42
- Het Kastenprobleem	44
- Hoofddiscipelen	46
- De Orde van Nonnen	48
- Te Kapilavatthu	49
- Vrouwen in het Boeddhisme	53
- De Verzorging van de Zieken	55
- Gelijkmoedigheid en Innerlijke Kalmte	56
- Devadatta	58

- De Laatste Dagen	59
- De Laatste Bekering	62
- Het Laatste Tafereel	64
Boeddhistische Gewoonten en Gebruiken	67
- Geen Middelaars	69
- Het Boeddhabeeld	69
- Het Aanbieden van Bloemen	71
- Boeddhistische Huwelijksceremoniën	72
- De Geschiedenis van Nakulapita en Nakulamātā	73
- Boeddhistische Begravenisplechtigheden	75
- Bij Sterfgevallen	76
- De Waarde van Paritta (Pirit)	79
- Het Boek van Bescherming	83
- Het overdragen van verdiensten	84
De Boeddha als Geniale Geest	88
- De Kracht van de Geest	89
- De Suprematie van de Mens	92
- Het Wiel van de Waarheid	93
- De Boeddha als Revolutionair	96
- De Boeddha gaat naar het Strijdtoneel	98
- Het Denkbeeld van een Ziel	99
- Boeddhisme en Marxisme	102
- Boeddhisme en het Godsidee	102
- Het Pad van het Midden	104

De Boeddha

De eeuwen vliegen voorbij en toch lijkt de Boeddha niet zo ver weg; zijn stem fluistert ons in de oren en zegt ons niet weg te lopen voor de strijd, maar deze rustig onder ogen te komen en in het leven steeds weer betere gelegenheden voor groei en vooruitgang te zien. Een persoonlijkheid die zo'n indruk op de gedachtengang van de mensheid heeft gemaakt als de Boeddha heeft gedaan, zodat zelfs heden ten dage de gedachte aan hem iets levends en vibrerends heeft, moet een wonderbaarlijk mens geweest zijn - een mens die, zoals Barth zegt, 'het volmaakte voorbeeld was van kalme en lieflijke verhevenheid, van oneindige tederheid voor alles wat ademt en mededogen voor alles wat lijdt, van totale morele vrijheid en vrij van ieder vooroordeel'.¹

„Zijn boodschap, oud en toch heel nieuw en oorspronkelijk voor degenen die zich hebben verdiept in metafysische subtiliteiten, greep zelfs de verbeeldingskracht der intellectuelen; zij is diep in de harten van de mensen doorgedrongen.”²

Het Boeddhisme vindt zijn oorsprong in Sarnath, vlakbij de stad Vārānāsī (Benares), India. Met in het begin slechts vijf volgelingen wist het Boeddhisme toch in menig land door te dringen en nu is het de religie van meer dan 600 miljoen mensen. Het Boeddhisme ontwikkelde zich met rasse schreden, wat hoofdzakelijk te danken was aan de intrinsieke waarde en het appèl dat gedaan werd op het beredenerende verstand. Maar er waren nog andere factoren die meehielpen aan de vooruitgang; nooit gebruikten de *dhamma-*

---

1. *The Discovery of India* - Jawaharlal Nehru, Calcutta, p. 143.

2. *Idem*, p. 137.

doeta's - de boodschappers van de Dhamma, de Leer - ongeoorloofde methoden bij het verspreiden van de Dhamma. Het enige wapen dat zij hanteerden was dat van universele liefde en mededogen. Voorts verbreidde het Boeddhisme zich in deze landen op een vreedzame manier, zonder de verschillende geloofsrichtingen die er reeds bestonden te verstoren. Boeddhistische missies, die in religieuze geschiedkundige geschriften hun weerga nauwelijks kennen, werden uitgevoerd noch door de kracht van wapens noch door enige andere dwingende of berispelijke methode te gebruiken. Beking onder dwang was bij de Boeddhisten onbekend en in strijd met hetgeen de Boeddha en zijn discipelen leerden. Afkeuring van andere geloofsovertuigingen heeft in het Boeddhisme nooit bestaan. Het Boeddhisme was op die manier in staat zich te verbreiden over de gehele beschaving, in een grote verscheidenheid van culturen.

Dr. T.W. Rhys Davids zegt: „Er is bij mijn weten in heel de lange geschiedenis van het Boeddhisme, in al die eeuwen waarin zijn volgelingen zulke langdurige perioden zo voortreffelijk zijn geweest, geen gewag gemaakt van enige vervolging door Boeddhisten van volgelingen van welk geloof dan ook.”

De Geboorte

De Boeddha, de grondlegger van deze grootse religie, het Boeddhisme (de term religie is hier gebruikt in de zin van een 'levenswijze' en niet in de zin van wat er normaal onder verstaan wordt), leefde meer dan 2500 jaar geleden en is bekend als Siddhattha Gotama.¹ Zijn vader Suddhodana, de *Kshatriya*-koning², regeerde over het land van de Sākiya's te Kapilavatthu, aan de Nepalese grens. Daar hij van de Gotama-familie afstamde,

---

1. Sanskriet: Siddhartha (voor-) Gautama (achternaam). 2. Krijgerskaste.

was hij bekend als Suddhodana Gotama. Mahā Māyā, prinses van de Koliya's, was Suddhodana's koningin.

Op de dag van volle maan in mei - het *Vasanta*-getijde - toen in India de bomen beladen waren met loof, bloemen en vruchten, en de mensen, de vogels en de dieren in een sfeer van blijdschap verkeerden, reisde koningin Mahā Māyā in een plechtige optocht van Kapilavatthu naar Devadaha, haar ouderlijk huis, waar ze, zoals dat in overeenstemming was met het gebruik in die tijd, haar kind ter wereld zou brengen. Maar dat mocht niet zo zijn, want halverwege de twee steden, in het prachtige Lumbini-bos, in de schaduw van een bloeiende Sal-boom, bracht ze haar zoon ter wereld.

Lumbini of Rummindei, zoals het thans bekend staat, ligt honderdzestig kilometer ten noorden van Vārānasī, in het zicht van de met sneeuw bedekte Himālaya's. Op deze gedenkwaardige plaats, waar prins Siddhattha, de toekomstige Boeddha, geboren werd, liet keizer Asoka 316 jaar later een kolossale stenen pilaar oprichten om de heilige plaats aan te duiden. De inscriptie die in vijf regels op de pilaar gegraveerd werd, bestaat uit drieënnegentig Asoka-karakters, waaronder het volgende voorkomt: '*hida budhe jāte sākyamuni*', 'Hier werd de Boeddha, de wijze van de Sākiya's geboren'.

De machtige zuil is nog steeds te zien. De pilaar, 'fris als de dag dat hij gehouwen werd', werd door de bliksem getroffen juist op het moment dat Hiuen Tsiang, de Chinese pelgrim, hem zag in het midden van de zevende eeuw. De ontdekking en identificatie van het Lumbini-park in 1896 wordt toegeschreven aan de vermaarde archeoloog generaal Cunningham.

Op de vijfde dag na de geboorte van de prins liet de koning acht wijze mannen bijeenkomen om een naam voor het kind te kiezen en om te spreken over de toekomst van de koninklijke baby. Hij werd Siddhattha genoemd, hetgeen betekent 'iemand wiens doel

bereikt is'. De brahmanen beraadden zich en zeven van hen staken twee vingers omhoog en verklaarden: „O koning, deze prins zal een *Cakkavatti*, een universeel monarch worden, als hij zich verwaardigt te regeren. Maar mocht hij de wereld verzaken, dan zal hij een *Sammā-Sam-Boeddha*, een Volmaakt Verlichte worden en de mens bevrijden van onwetendheid”.

Maar Kondañña, de meest wijze en de jongste, stak nadat hij de prins geobserveerd had één vinger omhoog en zei: „O koning, deze prins zal op een dag op zoek gaan naar de waarheid en een Volmaakt Verlichte Boeddha worden”.

Koningin Mahā Māyā, de moeder, stierf op de zevende dag na de geboorte van haar kind. Haar zuster Pajāpati Gotamī nam de verzorging van de baby op zich. Hoewel het kind tot zijn volwassenheid werd opgevoed in een verfijnde omgeving, te midden van een overvloed aan materiële luxe, liet de vader niets na om zijn zoon de opleiding te geven die een prins behoort te krijgen. Hij werd bedreven in menige tak van wetenschap en in de gevechtskunst overtrof hij gemakkelijk alle anderen. Niettemin gaf de prins zich vanaf zijn jeugd in volle ernst over aan contemplatie.

De Vier Kenmerkende Visies

Toen de prins opgroeide, wenste zijn vader vurig dat zijn zoon zou trouwen, een gezin zou stichten en zijn waardig opvolger zou worden. Want vaak herinnerde hij zich met vrees in het hart de voorspelling van de wijze Kondañña en hij was bang dat de prins op een dag zijn thuis zou opgeven voor het zwervende bestaan van een asceet. In overeenstemming met de gewoonten van die tijd trouwde de prins op de jonge leeftijd van zestien jaar, met zijn nicht, de mooie prinses Yasodharā, de enige dochter van koning Suppabuddha en koningin Pamitā van de Koliya's. De prinses was even oud als de prins.

Zijn vader voorzag hem van de grootst mogelijke gemakken. Het verhaal gaat dat hij drie paleizen had, een voor elk van de drie jaarlijkse Indiase seizoenen. Het ontbrak hem niet aan aardse vreugde; hij leefde temidden van zang en dans, in een wereld van luxe en vermaak waarin hij geen enkele zorg kende. Toch mochten de pogingen van zijn vader om hem een gevangene te laten blijven van de zintuigen en hem wereldsgezind te maken niet baten. Koning Suddhodana's streven om de misère van het leven verborgen te houden voor zijn zoons onderzoekende blik maakte prins Siddhattha alleen maar nieuwsgieriger en versterkte zijn zoeken naar Waarheid en Verlichting. Naarmate hij ouder en rijper werd, begon de prins iets van het leed van de wereld te zien.

Op een keer, toen de prins uit rijden ging naar de koninklijke tuinen met zijn wagenmenner Channa, zag hij tot zijn verbazing iets dat zijn ogen nog nooit aanschouwd hadden: een man verzwakt door ouderdom en in de laatste fase van zijn leven, die met droevige stem uitriep:

„Help, Meester! Til mij overeind: O, help toch,
Of ik zal sterven voordat ik mijn huis bereikt heb.”¹

Dit was de eerste schok die de prins kreeg. De tweede was het zien van een man die vel over been was, diep ongelukkig en verlaten; „Als een geslagen hond . . . de kracht uit lijf en leden weggevloeid en al de gratie en vreugde van zijn mannelijkheid verdwenen”.² Bij een derde gelegenheid zag hij een schare treurende familieleden die op hun schouders het lijk van een beminde droegen op weg naar de crematie. Deze smartelijke toestanden die hij voor het eerst in zijn leven zag, beroerden hem diep. Van de wagenmenner leerde hij dat zelfs hij, zijn geliefde

---

1 & 2. *The Light of Asia*.

prinses Yasodharā, zijn kennissen en verwanten, allen zonder uitzondering onderworpen waren aan ouderdom, ziekte en dood.

Spoedig hierna zag de prins een kluizenaar die zich met gelijkmatige tred voortbewoog, de ogen naar beneden gericht, kalm en sereen, in zichzelf gekeerd en onafhankelijk. Hij werd getroffen door het serene gelaat van de man. Hij vernam van Channa dat deze kluizenaar iemand was die zijn thuis had opgegeven om een leven van zuiverheid te leiden, om de Waarheid te zoeken en om de raadsels van het leven op te lossen. Gedachten van verzaking flitsten door zijn geest en in diepe overpeinzing keerde de prins huiswaarts. De harteklop van een gekweld en voortsukkkelend mensdom vond weerklank in zijn eigen hart. Hoe meer hij in contact kwam met de wereld buiten zijn paleismuren, hoe meer hij ervan overtuigd raakte dat het de wereld ontbrak aan echt geluk. Voordat hij echter het paleis bereikte kwam een boodschapper hem tegemoet met het nieuws dat Yasodharā het leven had geschonken aan een zoon. Er is mij een keten (Rāhula) geboren”, zo sprak de prins, en keerde terug naar het paleis.

De Grote Verzaking

In de stilte van de door de maan verlichte nacht (het was de dag van volle maan in juli, *Āsālha*) kwamen gedachten zoals deze bij hem op:

„Jeugd, de bloei van het leven, eindigt in ouderdom en de zintuigen laten de mens in de steek op het moment dat hij ze het meest nodig heeft. Zij die gezond en krachtig zijn verliezen hun vitaliteit en gezondheid als ziekte plotseling binnensluipt. Tenslotte volgt de dood, plotseling misschien en onverwacht, en maakt een einde aan deze levensspanne. Het moet natuurlijk mogelijk zijn te ontsnappen aan dit onbevredigende bestaan, aan ouderdom en dood”.

Aldus verlieten hem de sterke benevelingen van het jong zijn (*yobbana-mada*), het gezond zijn (*ārogya-mada*) en het leven (*jīvita-mada*). Nadat hij de ledigheid en het gevaar van deze drie benevelingen had gezien, werd hij bevangen door een krachtige drang om het Doodloze te zoeken en te gewinnen, om te streven naar bevrijding van ouderdom, ziekte en dood, om deze voor zichzelf te zoeken en voor alle wezens (ook zijn vrouw en kind) die lijden. Het was zijn diepe mededogen dat hem aanzette tot onderzoek, eindigend in de Verlichting, in het Boeddhaschap. Het was mededogen dat nu zijn hart aanspoorde tot de Grote Verzaking en de deuren van de gouden kooi van zijn huiselijk leven voor hem opende. Het was mededogen dat zijn beslissing onwankelbaar maakte, zelfs bij de laatste blik ten afscheid op zijn geliefde echtgenote, die met de baby in haar armen lag te slapen.

Zo gebeurde het dat hij op de leeftijd van negenentwintig jaar, in de bloei van zijn jeugdige bestaan, op de dag dat zijn mooie Yasodharā zijn enige zoon Rāhula had gebaard, zichzelf weg-rukte en afstand deed van vrouw, kind, vader en een kroon die de belofte van macht en roem inhield.

Nu trok de Bodhisatta¹ (zoals hij bekend staat voordat hij de Verlichting bereikte) zich terug in de eenzaamheid van de natuur,

---

1. Een Bodhisatta (Skt. *Bodhisatva*) is iemand die neigt naar of gericht is op (*satta*) het ideaal van de Verlichting of de kennis van de Vier Nobele Waarheden (*Bodhi*). In deze zin kan de term van toepassing zijn op iedereen die gericht is op de Verlichting. Maar hij is speciaal van toepassing op iemand die de Volledige Verlichting nastreeft (*Sammā-Sambodhi*). Een Bodhisatta beoefent tien volmaaktheden of *pārami*'s, die noodzakelijke kwaliteiten zijn van uitzonderlijk hoge klasse, gebaseerd op mededogen en steeds getint door begrip of schrandtheid, vrij van begeerte, trots en verkeerd inzicht (*tanhā*, *ditthi* en *māna*) welke een aspirant voor het Boeddhaschap onderscheiden. Het zijn: *dāna*, *śīla*, *nekkhamma*, *paññā*, *virīya*, *khanti*, *sacca*, *adhītthāna*, *mettā* en *upekkhā* - vrijgevigheid, deugdzaamheid, verzaking, wijsheid, inspanning, verdraagzaamheid, waarheidlievendheid, resoluut voornemen, liefdevolle vriendelijkheid en gelijkmoedigheid.

gehuld in het gewaad van een asceet, om een oplossing te zoeken voor de problemen van het leven die zijn geest zo diep beroerd hadden. Zijn speurtocht naar de hoogste bescherming tegen slavernij - *Nibbāna* (*Nirvāna*) - was begonnen. Dit was de grote verzaking.

Eerst zocht hij de begeleiding van twee beroemde wijze meditatiemeesters, Ālāra Kālāma en Uddaka Rāmaputta, in de hoop dat zij hem wilden onderrichten in al hetgeen zij wisten, en hem zouden leiden naar de hoogste gebieden van mentale concentratie. Hij beoefende concentratie en bereikte daarbij de hoogst mogelijke meditatieve verworvenheden, maar hij was niet tevreden met iets dat minder was dan de Allerhoogste Verlichting. De kennis die deze leraren vergaard hadden en de omvang van hun mystieke ervaringen was onvoldoende om hem datgene te geven wat hij zo dringend zocht, en hij zag dat hij nog steeds ver van zijn doel verwijderd was. Hoewel de beide mannen hem beurtelings vroegen om te blijven en om hen als leraar van hun volgelingen op te volgen, wees de asceet Gotama dit af. Hij betuigde hen zijn respect en verliet hen, op zoek naar het nog steeds onbekende.

Tijdens zijn omzwervingen bereikte hij uiteindelijk Uruvela, gelegen aan de rivier de Neranjarā te Gayā. Hij werd aangetrokken door de rustige en dichtbegroeide bosjes en het heldere water van de rivier. Vlakbij was een dorp waar eenvoudige mensen leefden en waar hij zijn aalmoezen zou kunnen verkrijgen. Hij vond dat dit een geschikte plaats was om zijn speurtocht naar de Verlichting voort te zetten en hij besloot te blijven. Spoedig voegden zich vijf andere asceten bij hem, die zijn resolute inspanning bewonderden. Het waren: Kondañña, Bhaddiya, Vappa, Mahānāma en Assaji.

Zelfkastijding

Er heerste in die tijd in India, en nog steeds, onder vele van haar asceten het geloof dat zuivering en uiteindelijke bevrijding

bereikt kan worden door strenge zelfkastijding, en de asceet Gotama besloot de waarheid ervan te beproeven. Vastbesloten begon hij daar te Uruvela de strijd om zijn lichaam te onderwerpen, in de hoop dat zijn geest, bevrijd van de ketenen van het lichaam, in staat zou zijn zich te verheffen tot de toppen van de bevrijding. Hij was zeer bedreven in zijn oefeningen. Hij leefde van bladeren en wortels en nam een steeds geringere hoeveelheid voedsel tot zich; hij droeg lompen van de vuilnisbelt; hij sliep tussen lijken of op een bed van doornen. Het uiterst schaarse voedsel maakte hem lichamelijk tot een wrak. De Meester zegt:

„Streng ben ik geweest in mijn ascetische tucht. Ik ben strenger geweest dan wie ook. Mijn ledematen waren geworden als verschrompeld en verdord riet . . .”

In latere jaren, nadat hij de Volledige Verlichting had bereikt, gaf de Boeddha zijn discipelen in dergelijke bewoordingen een imponerende beschrijving van zijn vroegere kastijdingen.¹

Zes lange jaren op deze manier strijdend, kwam hij op het randje van de dood, maar hij besepte dat hij niet dichterbij zijn doel gekomen was. Door zijn eigen ervaring werd hem de volslagen nutteloosheid van zelfkastijding overduidelijk. Onverschrokken zocht zijn nog steeds actieve geest naar nieuwe wegen om het verlangde doel te bereiken. Hij voelde echter dat hij, met een lichaam dat zo volkomen verzwakt was als het zijne, dit pad niet langer kon volgen, wilde hij enige kans op succes hebben. Dus gaf hij het extreme vasten en zelfpijniging op en gebruikte normaal voedsel.

Zijn uitgemergelde lichaam herkreeg zijn vroegere gezondheid en zijn uitgeputte krachten kwamen snel terug. Zijn vijf

---

1. Voor een gedetailleerde beschrijving zie *Majjhima Nikāya*, 36, (Boeddhayāna Publikaties 41). Zie verder *Bodhi Leaves* no. A7, *The Master's Quest for Light* - R. Abeyasekera (B.P.S.).

metgezellen verlieten hem toen, teleurgesteld als zij waren, want zij dachten dat hij zijn pogingen opgegeven had en teruggekeerd was naar een leven van overvloed. Niettemin besloot de Bodhisatta met krachtige besluitvaardigheid en volledig vertrouwen in zijn eigen zuiverheid en kracht, zonder hulp van enige leraar, door niemand vergezeld, om zijn laatste inspanning in volledige eenzaamheid te volbrengen.

In de voormiddag op de dag vóór zijn Verlichting, toen de Bodhisatta in meditatie zat, bood Sujātā, de dochter van een rijk gezinshoofd, hem melkrijst aan, niet wetende of de asceet een goddelijk of een menselijk wezen was, terwijl ze tot hem sprak: „Mogen Uw inspanningen met succes bekroond worden, Meester”. Dit was zijn laatste maaltijd voorafgaande aan zijn Verlichting.

De Uiteindelijke Overwinning

Met gekruiste benen zat hij onder een boom, die later bekend werd als de *Bodhi*-boom, de 'Boom der Verlichting' of 'Boom der Wijsheid', op de oever van de rivier de Neranjarā te Gayā (nu bekend als Boeddha Gayā), en volbracht de laatste inspanning met het onwankelbare besluit:

„Al zullen alleen mijn huid, pezen en botten overblijven en drogen mijn vlees en bloed op en vergaan ze, dan nog zal ik niet van deze plaats opstaan voordat ik de Volledige Verlichting heb bereikt (*Sammā-Sam-Bodhi*)”.

Zo onvermoeibaar in zijn pogingen, zo volhardend in zijn toewijding was hij en zo vastberaden om de Waarheid te realiseren en de Volledige Verlichting te bereiken.

Terwijl hij zich toelegde op 'achtzaamheid van het in- en uitademen' (*ānā-pāna sati*), bereikte de Bodhisatta de eerste meditatieve absorptie (*jhāna*, Skt. *dhyāna*, een term die moeilijk te

vertalen is) en verbleef erin. Geleidelijk bereikte hij de tweede, derde en vierde *jhāna*. Aldus zijn geest zuiverend van onreinheden en met de geest aldus gekalmeerd, richtte hij deze op de kennis van het herinneren van voorgaande levens (*pubbenivāsānussati-ñāṇa*). Dit was het eerste inzicht dat door hem bereikt werd, in de eerste nachtwake (tussen 18 uur en 22 uur). Toen richtte de Bodhisatta zijn geest op het verkrijgen van de kennis omtrent het opkomen en verdwijnen van wezens in diverse hoedanigheden, in goede omstandigheden en in ellendige omstandigheden, die afhankelijk zijn van ieders daden (*cuti-upapāta-ñāṇa*). Dit was het tweede inzicht dat door hem bereikt werd, in de middelste nachtwake (22 uur tot 2 uur). Vervolgens richtte hij zijn geest op de kennis van het vernietigen van de smetten (*āsavakkhaya-ñāṇa*).¹

Hij begreep hoe het werkelijk is: „Dit is lijden (*dukkha*), dit is de oorzaak van lijden, dit is het ophouden van lijden, dit is het pad dat leidt tot het ophouden van lijden”.

Hij begreep hoe het in werkelijkheid is: „Dit zijn smetten (*āsava*'s), dit is de oorzaak van smetten, dit is het ophouden van smetten, dit is het pad dat leidt tot het ophouden van smetten”.

Door dit te weten en dit te zien was zijn geest bevrijd van zinnelijke lust (*kāmāsava*), wording (*bhavāsava*) en van onwetendheid (*avijjāsava*).²

Toen zijn geest aldus bevrijd was, kwam er het besef
Bevrijd! en hij begreep:

„Vernietigd is geboorte, het nobele leven (*brahma caryam*) is geleefd, gedaan is wat gedaan moest worden,

---

1. *Majjhima Nikaya*, 36.

2. Elders zien we de smet van verkeerd inzicht (*ditṭhāsava*) toegevoegd als vierde smet.

zo iets als dit zal er niet meer zijn (bedoeld wordt dat er geen voortgaan meer is van lichaam en geest; d.w.z. geen wording, geen wedergeboorte meer).”

Dit was het derde inzicht dat door hem bereikt werd, in de laatste nachtwake (2 uur tot 6 uur). Dit staat bekend als *tevijjā* (Skt. *tri-vidyā*), drievoudige kennis.¹

Daarop sprak hij deze woorden van overwinning:

„Zoekende, zonder de bouwer van dit huis te vinden,
Doolde ik voort door de kringloop van vele geboorten.
Het steeds weer opnieuw geboren worden is smartelijk.
O Bouwer van dit huis, gij zijt gezien;
Gij zult dit huis niet meer herbouwen.
Uw daksparren zijn vernietigd.
Afgebroken is uw nokbalk.
Mijn geest heeft nu het ongeconditioneerde *Nibbāna*
verworven;
Het einde van iedere vorm van verlangen is bereikt.”²

Zo bereikte de Bodhisatta Gotama, weer op een dag van volle maan in mei, op de leeftijd van 35 jaar de Volmaakte Verlichting door het begrijpen van de Vier Nobele Waarheden, de Eeuwige Waarheden in al hun facetten, en werd de Boeddha, de Grote Heler en Volmaakte Meester-Geneesheer die de ziektes van wezens kan genezen.

Een van de opmerkenswaardige karakteristieken die de Boeddha onderscheidt van alle andere religieuze leraren is dat hij een menselijk wezen was die niets van doen had met wat voor een

1. *Majjhima Nikāya*, 36.

2. Naar de Engelse vertaling van Nānamoli Thera.

God of 'bovennatuurlijk' wezen dan ook. Hij was noch God noch een incarnatie van God, noch een of ander mythologisch figuur. Hij was een mens, maar een supermens, een buitengewoon mens (*acchariya manussa*).

Al zijn prestaties en verworvenheden waren toe te schrijven aan menselijke krachtsinspanning en menselijk verstand. Door persoonlijke ervaring begreep hij de suprematie van het menszijn.

Zich verlatend op zijn eigen niet-aflatende energie, zonder hulp van enig leraar, menselijk of goddelijk, verkreeg hij de hoogste mentale en intellectuele verworvenheden; bereikte hij het toppunt van zuiverheid en was hij volmaakt in de beste eigenschappen van de menselijke natuur. Hij was een belichaming van mededogen en wijsheid, welke de twee leidende principes werden in zijn Leer (*Sāsana*).

De Boeddha heeft nooit beweerd een redder te zijn die probeerde 'zieltjes' te winnen door middel van het openbaren van een religie. Door zijn eigen volharding en begrip bewees hij dat er latent in de mens oneindige mogelijkheden aanwezig zijn en dat het streven van de mens moet zijn deze mogelijkheden te ontplooiën en tot ontwikkeling te brengen. Hij bewees door zijn eigen ervaring dat Verlichting en Bevrijding volledig binnen het bereik van de mens liggen.

Het was de Boeddha die voor het eerst in de wereld-geschiedenis onderwees dat bevrijding bereikt kan worden onafhankelijk van een uitwendige macht, dat bevrijding van lijden bewerkstelligd en gestalte gegeven moet worden door ieder voor zich, te beginnen op het gebied van de eigen handelingen.

Niemand kan een ander bevrijding schenken louter omdat er om gesmeekt wordt. Anderen kunnen ons een handje helpen door

begeleiding en onderricht en op andere manieren, maar de hoogste vrijheid is alleen te verkrijgen door zelfverwezenlijking en zelfontwaking tot de Waarheid, en niet door gebeden tot een Verheven Wezen, menselijk of goddelijk. De Boeddha waarschuwt zijn discipelen tegen het afschuiven van de last op een uitwendige macht; hij leidt hen naar de weg van onderscheiding en onderzoek en spoort hen aan om zich bezig te houden met de ware taak van het ontwikkelen van de innerlijke krachten en deugden.

Afhankelijk Ontstaan

Gedurende een week, onmiddellijk na de Verlichting, zat de Boeddha aan de voet van de Bodhi-boom en ervaarde hij de verheven gelukzaligheid van bevrijding. Aan het einde van de zevende dag verrees hij uit die toestand van concentratie (*samādhi*) en overdacht tijdens de eerste nachtwake het Afhankelijk Ontstaan (*paticca samuṅgā*) in directe volgorde op deze wijze:

„Wanneer dit bestaat, komt dat tot stand; met het opkomen van dit, komt dat op; namelijk afhankelijk van onwetendheid: wilskrachtige of kammische formaties; afhankelijk van wilskrachtige formaties: wedergeboortebewustzijn; afhankelijk van bewustzijn: geest-en-lichaam (de mentale en fysieke combinatie); afhankelijk van geest-en-lichaam: de zesvoudige basis (de vijf fysieke zintuiglijke organen en bewustzijn als zesde); afhankelijk van de zesvoudige basis: contact; afhankelijk van contact: gevoel; afhankelijk van gevoel: begeerte; afhankelijk van begeerte: gehechtheid; afhankelijk van gehechtheid: het wordingsproces; afhankelijk van het wordingsproces doen ouder worden en dood, zorgen, jammerklacht, pijn, smart en wanhoop zich voor. Aldus komt dit gehele samenstel van *dukkha* of lijden op.”

In de tweede nachtwake overdacht de Boeddha het Afhankelijk Ontstaan in tegengestelde volgorde op deze wijze:

„Wanneer dit niet bestaat, ontstaat dat niet; met het ophouden van dit, houdt dat op; namelijk met het totale ophouden van onwetendheid: het ophouden van wilskrachtige formaties; met het ophouden van wilskrachtige formaties: het ophouden van bewustzijn ... (enz.). Aldus houdt dit gehele samenstel van lijden op”.

In de derde nachtwake overdacht de Boeddha het Afhankelijk Ontstaan zowel in directe als in tegengestelde volgorde op deze wijze:

„Wanneer dit bestaat, komt dat tot stand; met het opkomen van dit, komt dat op; wanneer dit niet bestaat, ontstaat dat niet; met het ophouden van dit, houdt dat op; namelijk afhankelijk van onwetendheid: wilskrachtige formaties . . . (enz.). Aldus komt dit gehele samenstel van lijden op. Met het totale ophouden van onwetendheid: het ophouden van wilskrachtige formaties . . . (enz.). Aldus houdt dit gehele samenstel van lijden op.”¹

De Boeddha bracht nu nog eens zes weken in eenzame retraite door op zes verschillende plaatsen in de nabijheid van de Bodhi-boom. Aan het eind van deze periode kwamen de twee kooplieden Tapassoe en Bhallika voorbij; zij boden de Meester rijstcake en honing aan en zeiden: „Wij nemen onze toevlucht tot de Boeddha en de Dhamma.”² Moge de Gezegende ons aannemen als zijn volgelingen”.³ Zij werden zijn eerste lekevolgelingen (*upāsaka's*).

---

1. *Udāna*, p. 1. Zie Boeddhayāna Publikaties 12: *Afhankelijk Ontstaan* - Mahāthera Piyadassi.

2. In deze tijd was er nog geen Orde (Sangha).

3. *Vinaya, Mahāvagga*.

De Eerste Prediking

Terwijl de Gezegende nu zo in afzondering zat, kwam deze gedachte bij hem op:

„De Dhamma die ik heb verwezenlijkt, is diepgaand, moeilijk in te zien, moeilijk te begrijpen, vreedzaam en subliem, gaat het louter redeneren te boven en is door de wijzen te begrijpen. Maar deze generatie verheugt zich in, geniet van en scheidt behagen in zinnelijke genietingen. Het is moeilijk voor zo'n generatie om deze geconditioneerdheid, dit Afhankelijk Ontstaan te zien. Moeilijk ook is het om dit tot bedaren komen van alle geconditioneerde dingen te zien, het opgeven van al het substantiële van wording, de vernietiging van begeerte, het kalmeren, het ophouden, *Nibbāna*. En als ik de Dhamma zou gaan onderwijzen en anderen zouden mij niet begrijpen, dan zou dat vermoeiend en ergerlijk voor mij zijn!”

Aldus overpeinzende, voelde hij zich aanvankelijk weinig bereid de Dhamma te onderwijzen, maar toen hij de wereld overzag, zag hij met zijn mentale oog wezens met weinig stof in hun ogen en andere met veel stof in hun ogen, met scherpzinnige vermogens en afgestompte vermogens, met goede en slechte eigenschappen, makkelijk te onderwijzen en moeilijk te onderwijzen, sommige die zich bewust zijn van de gevaren in het hiernamaals ten gevolge van slechte handelingen en sommige die zich dit niet zijn.

De Meester verklaarde toen zijn bereidheid om de Dhamma te verkondigen in deze plechtige uitspraak:

„*Apārutā tesam amatassa dvārā*
Ye sotavanto pamuncantu saddham.”

„Geopend zijn de deuren naar het Doodloze;
Laten zij die kunnen horen vertrouwen hebben.”¹

Toen hij overwoog aan wie hij de Dhamma als eerste zou moeten onderwijzen, dacht hij aan Ālāra Kālāma en Uddaka Rāmaputta, zijn vroegere leraren; want hij wist dat zij schrander en wijs waren. Maar dit was niet meer mogelijk; zij waren gestorven. Toen besloot de Gezegende de Waarheid bekend te maken aan de vijf asceten, zijn vroegere vrienden, die nog steeds vastzaten in hun vruchteloze, strenge beoefening van extreme ascese. Hij wist dat zij in Benares leefden, in het hertenpark van Isipatana, het toevluchtsoord van zieners (het tegenwoordige Sarnath). De Gezegende verliet Gayā om in etappes zo'n 250 kilometer naar het vergelegen Benares te lopen. Onderweg, niet ver van Gayā, ontmoette de Boeddha Upaka, een asceet die getroffen door het serene gelaat van de Meester vroeg: „Wie is uw leraar? Wiens leer beoefent u?”

De Boeddha antwoordde: „Ik heb geen leraar, iemand als ik bestaat er op de hele wereld niet, want ik ben de weergaloze leraar, de Arahat, ik alleen ben Volmaakt Verlicht. Alle overwoekeringen bekoelend heb ik *Nibbāna*'s kalmte bereikt. Ik ga naar de stad Kāsi (Benares) om het Wiel van de Dhamma in beweging te zetten. In een wereld waar blindheid regeert zal ik de onsterfelijkheidstrom slaan.”

„Vriend, dan pretendeert u een universeel overwinnaar te zijn”, zei Upaka. De Boeddha antwoordde: „Zij die het ophouden van de overwoekeringen bereikt hebben, zijn inderdaad overwinnaars zoals ik. Al het kwade heb ik bedwongen. Vandaar dat ik een overwinnaar ben.” Upaka schudde zijn hoofd en merkte sarcastisch op: „Het zal wel zo zijn, vriend” en sloeg een zijpad in.

---

1. *Majjhima Nikāya*, 26 (BP 40).

De Boeddha vervolgde zijn reis en bereikte geleidelijk het hertenheilighdom te Isipatana. De vijf asceten zagen de Boeddha van verre aankomen en zeiden tot elkaar: „Vrienden, hier komt de asceet Gotama die de strijd opgaf en terugkeerde naar een leven van overvloed en luxe. Laten wij hem op geen enkele wijze begroeten.”

Maar toen de Boeddha hen naderde werden zij getroffen door zijn waardige verschijning en zij konden zich niet aan hun besluit houden. Een van hen liep naar hem toe en nam zijn bedelnap en pij, een ander maakte een zitplaats voor hem en weer een ander bracht hem water. De Boeddha ging zitten op de plaats die voor hem in gereedheid was gebracht en de vijf asceten spraken hem bij zijn naam aan en groetten hem als een gelijke, door te zeggen 'āvuso' (vriend).

De Boeddha zei: „Spreek de Volmaakte (*Tathāgata*) niet aan met het woord 'āvuso'. De Tathāgata, monniken, is een Volkomene (*Arahat*), een Volmaakt Verlichte is hij. Ik zal jullie onderrichten, ik zal jullie de Dhamma onderwijzen; door mijn Leer te volgen zullen jullie, zelfs nog in deze levensspanne, dat verheven doel van reinheid leren kennen en realiseren, waarvoor leden van een familie de wereld verzaken om een thuisloos bestaan te leiden.” Daarop zeiden de vijf monniken: „Vriend Gotama, zelfs door de strenge verstervingen die je beoefende slaagde je er niet in de bovenmenselijke visie en het inzicht te verwezenlijken. Hoe kun je nu, nadat je de strijd hebt opgegeven en hebt toegegeven aan een leven van luxe en zelfovergave, die bovenmenselijke visie en dat inzicht hebben verwezenlijkt?”

De Boeddha gaf daarop als volgt antwoord: „De Tathāgata heeft zijn inspanningen niet verzaakt en is niet teruggekeerd naar een leven van luxe en overvloed. De Tathāgata is een Volmaakt Verlichte. Hoor toe, monniken, het Doodloze is bereikt, ik zal jullie onderrichten, ik zal jullie de Dhamma onderwijzen.”

Voor een tweede keer herhaalden de monniken wat ze hadden gezegd en de Boeddha gaf voor de tweede maal hetzelfde antwoord. Voor de derde keer herhaalden ze dezelfde vraag. Ondanks de verzekering die de Meester gaf, veranderden zij niet van houding. Toen sprak de Boeddha aldus tot hen: „Erken, o monniken, heb ik ooit eerder op deze wijze tot jullie gesproken?” Getroffen door dit appèl van de Gezegende onderwierpen de vijf asceten zich en erkenden: „Nee, inderdaad niet, Meester.” Aldus temde de Hoogste Wijze de harten van de vijf asceten met geduld en vriendelijkheid, met wijsheid en bekwaamheid. Overtuigd en onder de indruk van zijn uitspraken toonden de monniken zich bereid om naar hem te luisteren.

De Middenweg

Toen, op de dag van volle maan in juli, 528 jaar voor de westerse jaartelling, aan het eind van de dag, op het moment dat de zon onderging en gelijktijdig de volle maan opkwam in het schaduwrijke hertenpark te Isipatana (het huidige Sarnath), sprak de Boeddha hen toe: „Monniken, deze twee uitersten behoren niet beoefend te worden door de kluizenaar. Welke twee? Zintuiglijke overgave, die laag, vulgair, werelds, niet nobel is en tot nadeel leidt; en zelf-kastijding, die pijnlijk en niet nobel is en tot nadeel leidt. De Middenweg, monniken, die begrepen is door de Tathāgata, die de uitersten vermijdt, geeft inzicht en wijsheid en leidt tot kalmte, verwezenlijking, verlichting en *Nibbāna*. En wat, monniken, is die Middenweg? Het is het Nobele Achtvoudige Pad, n.l.

Juist Inzicht

Paññā

Juist Denken

Juist Spreken

Juist Handelen

Sīla

Juist Levensonderhoud

Juiste Inspanning
 Juiste Achtzaamheid
 Juiste Concentratie

Samādhi

Vervolgens verklaarde de Boeddha hen de Vier Nobele Waarheden: De Nobele Waarheid van het Lijden, de Nobele Waarheid van het Ontstaan van Lijden, de Nobele Waarheid van het Ophouden van Lijden en de Nobele Waarheid van het Pad dat leidt tot het Ophouden van Lijden.¹

Aldus verkondigde de Verheven Boeddha de Waarheid en zette het Wiel van de Dhamma in beweging (*Dhamma-Cakka-Pavattana*). Deze eerste prediking, deze Boodschap van het Hertenpark, is de kern van de Leer van de Boeddha. Zoals de voetafdruk van elk wezen dat op aarde loopt past binnen de pootafdruk van een olifant, zo omvatten de Vier Nobele Waarheden de gehele Leer van de Boeddha.

Na elk van de Vier Nobele Waarheden verklaard te hebben sprak de Meester:

„Dit, monniken, was de visie, de kennis, de wijsheid, de wetenschap en het licht dat in mij verrees, dat ik verwierf betreffende dingen die niet eerder vernomen waren. Zolang, monniken, mijn intuïtieve kennis, mijn inzicht betreffende de Vier Nobele Waarheden mij niet volkomen duidelijk was, beweerde ik niet dat ik de weergalozе Volmaakte Verlichting had bereikt. Maar toen, monniken, mijn intuïtieve kennis, mijn inzicht wat betreft de Vier Nobele Waarheden mij volkomen duidelijk was geworden, toen pas beweerde ik dat ik de

---

1. Voor een uitgebreide verklaring van deze Waarheden zie: *Het Aloude Pad van de Boeddha*, van schrijver dezes. (BP 33)

weergaloze Volmaakte Verlichting had bereikt. En er verrees in mij inzicht en visie: onwankelbaar is de bevrijding van mijn geest (*akuppā me ceto vimutti*), dit is mijn laatste geboorte, er is geen wording, wedergeboorte meer.”¹

Aldus sprak de Boeddha, en verblijd van hart stemden de vijf monniken met de woorden van de Gezegende in.

Het Sinsapa-bos

De suprematie van de Vier Nobele Waarheden in de Leer van de Boeddha komt overduidelijk naar voren, zowel uit de boodschap in het Sinsapa-bos als uit de boodschap in het Hertepark.

Eens verbleef de Gezegende te Kosambi (nabij Allahabad) in het Sinsapa-bos. Toen richtte de Gezegende zich tot de monniken, terwijl hij een paar sinsapa-bladeren in zijn hand verzamelde:

„Wat denken jullie, monniken, welke hoeveelheid bladeren is groter, de handvol door mij verzamelde bladeren of de bladeren aan de bomen boven onze hoofden?”

„Niet veel, slechts onbeduidend, Eerwaarde Heer, is het handjevol bladeren verzameld door de Gezegende, vele bladeren zijn er aan de bomen boven onze hoofden.”

„Evenzo, monniken, zijn het vele dingen die ik volledig heb gerealiseerd maar niet aan jullie heb verklaard; weinig dingen zijn het die ik aan jullie verklaard heb. En waarom, monniken, heb ik ze niet verklaard? Zij zijn, monniken, niet nuttig, niet essentieel voor het leven in

---

1. *Dhamma-Cakka-Pavattana Sutta - Samyutta Nikāya*, V, 420; *Āsālha, Oorsprong en Betekenis* (BP 21).

zuiverheid, zij leiden niet tot afkeer, tot bedaarheid, tot ophouden, tot rust, tot volledig begrip, tot Volledige Verlichting, tot *Nibbāna*. Daarom, monniken, zijn zij niet door mij verklaard.

En wat, monniken, is hetgeen ik heb verklaard?

Dit is lijden (*dukkha*) - dit heb ik verklaard.

Dit is het ontstaan van lijden - dit heb ik verklaard.

Dit is het ophouden van lijden - dit heb ik verklaard.

Dit is het pad dat leidt tot het ophouden van lijden - dit heb ik verklaard.

En waarom, monniken, heb ik deze waarheden verklaard?

Zij zijn waarlijk nuttig en essentieel voor het leven in zuiverheid, zij leiden tot afkeer, tot bedaarheid, tot ophouden, tot rust, tot volledig begrip, tot Volledige Verlichting, tot *Nibbāna*. Dat is, monniken, de reden waarom zij door mij zijn verklaard. Daarom, monniken, moet er inspanning verricht worden om tot het besef te komen: Dit is lijden, dit is het ontstaan van lijden, dit is het ophouden van lijden, dit is het pad dat leidt tot het ophouden van lijden.¹

De Boeddha heeft nadrukkelijk gezegd: „Eén ding maak ik bekend: lijden en het ophouden van lijden (*dukkham ceva paññāpemi, dukkhassa ca nirodham*).”² Het begrijpen van deze ondubbelzinnige uitspraak betekent het begrijpen van het Boeddhisme; want de hele Leer van de Boeddha is niets anders dan de toepassing van dit ene principe. Het lijkt mij dat datgene wat

---

1. *Samyutta Nikāya*, V, 437.

2. *Samyutta Nikāya*, 22.

de ontdekking van een Boeddha genoemd kan worden, slechts deze Vier Waarheden zijn. Dit is de kenmerkende Leer van de Boeddha's van alle tijden.

De Weergaloze Geneesheer

De Boeddha is ook bekend als de weergaloze geneesheer (*bhisakko*), de allerhoogste chirurg (*sallakatto anuttaro*). Hij is waarlijk een ongeëvenaarde genezer.

De Boeddha's methode om de Vier Waarheden uiteen te zetten is te vergelijken met die van een geneesheer. Als een geneesheer diagnostiseerde hij de ziekte, daarna ontdekte hij de oorzaak of het ontstaan van de ziekte, dan overwoog hij de verwijdering ervan en tenslotte diende hij het geneesmiddel toe.

Lijden (*dukkha*) is de ziekte; begeerte (*taṇhā*) is het ontstaan of de grondreden van de ziekte (*samudaya*); door de verwijdering van begeerte wordt de ziekte verwijderd en dat is de genezing; het Nobele Achtvoudige Pad (*magga*) is de remedie.

Het antwoord van de Boeddha aan een brahmaan die wilde weten waarom de Meester een Boeddha werd genoemd, geeft duidelijk weer dat het om geen andere reden was dan het volmaakte begrip van de Vier Nobele Waarheden. Dit is het antwoord van de Boeddha:

„Ik kende wat gekend moest worden,
 Wat ontwikkeld moest worden heb ik ontwikkeld,
 Wat opgegeven moest worden heb ik losgelaten.
 Vandaar, o brahmaan, dat ik de Boeddha - de Ontwaakte
 ben.”¹

---

1. *Sutta-Nipāta*, v. 558. *Majjhima Nikāya*, 92; *Vinaya*, i, 245; *Theragāthā*, 828.

Met het voor de eerste keer uiteenzetten van de Dhamma, met het in beweging zetten van het Wiel van de Dhamma (*Dhamma-Cakka-Pavattana*) en met de bekering van de vijf asceten, werd het Hertenspark te Isipatana de geboorteplaats van de Boeddha's Leer (*Sāsana*) en van zijn Gemeenschap van Monniken (*Sangha*).¹

De Verbreiding van de Dhamma

Daarna bracht de Boeddha de *vassa*² in het Hertenspark te Isipatana door, dat tegenwoordig een heilige plaats is voor meer dan 600 miljoen leden van het menselijk ras. Gedurende de drie maanden van de regentijd voegden vijftig anderen zich bij de Orde, voorgestaan door Yasa, een welgestelde jongeman. Nu had de Boeddha zestig discipelen, allemaal Arahats die de Dhamma verwezenlijkt hadden en volledig bekwaam waren om anderen te onderwijzen. Toen het regenseizoen ten einde liep, richtte de Meester zich met deze woorden tot zijn naaste discipelen:

---

1. Keizer Asoka kwam op bedevaart naar deze heilige plaats en liet een aantal monumenten en een herdenkingspilaar met het leeuwenkapiteel oprichten.

Dit kapiteel met de vier prachtige leeuwen die de *Dhamma-cakka*, 'het Wiel van de Dhamma', ophouden staat nu in het museum van Sarnath, Benares, en is vandaag de dag het officiële wapen van India. Het Dhammacakka-festival wordt nog steeds in Sri Lankā gehouden.

Jawaharlal Nehru schrijft: „Te Sarnath bij Benares kan ik bijna de Boeddha zijn eerste prediking zien houden en sommige van zijn opgetekende woorden klinken tot mij door als een verre echo, door 2500 jaar heen. Asoka's stenen pilaren met hun inscripties spreken mij toe in hun prachtige taal en vertellen me van een man die, hoewel een keizer, groter was dan welke koning of keizer dan ook.” *The Discovery of India* (Signet Press, Calcutta), p. 44.

2. De 'regentijd' of retraite, de drie maanden van afzondering, gedurende het regenseizoen - dit is van juli tot oktober - in India.

„Bevrijd ben ik, monniken, van alle banden, zowel de menselijke als de goddelijke. U bent ook verlost van bindingen, de menselijke als wel de goddelijke. Ga nu heen en trek rond voor het welzijn en geluk van velen, uit mededogen voor de wereld, voor het voordeel, welzijn en geluk van goden en mensen. Laat niet twee van u zich in dezelfde richting begeven. Verkondig de Dhamma die uitmuntend is in het begin, uitmuntend in het midden en uitmuntend aan het einde, waar naar letter en geest en volkomen volmaakt. Verkondig het leven in zuiverheid en het heilige leven dat volkomen en zuiver is. Er zijn wezens met weinig stof in hun ogen, die verloren zouden zijn indien zij de Dhamma niet vernemen, er zijn wezens die de Dhamma zullen begrijpen. Ik zal ook op weg gaan naar Uruvela, naar Senanigama, om de Dhamma te onderwijzen.”¹

Aldus begon de Boeddha zijn verheven missie die duurde tot het einde van zijn leven. Met zijn discipelen trok hij over India's hoofd- en landwegen, ieder omhullend met zijn aura van grenze-loos mededogen en wijsheid. Hoewel de Orde van Monniken zijn ontwikkeling begon met zestig bhikkhoes, breidde hij zich spoedig uit tot duizenden. Als gevolg van het toenemend aantal monniken ontstonden er vele kloosters en in latere tijden werden Indiase kloosteruniversiteiten zoals Nālandā, Vikramasilā, Jagaddalā, Vikramapuri en Odantapoeri culturele centra die geleidelijk heel Azië beïnvloedden en daardoor het mentale leven van de mensheid.

Na een succesvolle missie van vijfenveertig jaar stierf de Boeddha op tachtigjarige leeftijd in het Sāla-bos van de Malla's te

---

1. *Vinaya, Mahāvagga, Khandaka.*

Kusinārā (in het huidige Uttara Pradesh, ongeveer 200 km. ten noorden van Benares)¹ met een laatste aansporing aan zijn volgelingen (zie pag. 65)

De Missie van de Boeddha

Gedurende zijn lange missie van vijfenveertig jaar trok de Boeddha rond door de noordelijke districten van India. Maar gedurende de *vassa* bleef hij meestal op één plaats. Hier volgt een korte schets van zijn retraites, verzameld uit de teksten:

Het eerste jaar: Bārānasi (Benares) - Na de eerste bekendmaking van de Dhamma, op de dag van volle maan in juli, bracht de Boeddha de eerste *vassa* door te Isipatana.

Het tweede, derde en vierde jaar: Rājagaha (in het bamboebos, Veluvana) - Het was tijdens het derde jaar dat Sudatta, een gezinshoofd uit Sāvathī, die door zijn mildheid bekend stond als Anāthapindika - hij die de hulpelozen te eten geeft - na gehoord te hebben dat er zich een Boeddha geopenbaard had, naar hem op zoek ging, naar hem luisterde en na vertrouwen (*saddhā*) te hebben gekregen in de Leraar, de Leer en de Onderwezenen (de Boeddha, de Dhamma en de *Sangha*), het eerste stadium van heiligheid bereikte (*Sotāpatti*). Hij was vermaard als de belang-

---

1. Het is in zekere zin interessant op te merken dat deze grootste der Indiase *Rishi's* (zieners) geboren werd onder een boom in een park, de Verlichting bereikte onder de Bodhi-boom (waarvan de zuidelijke tak, door Sanghamittā - de Arahat Therī, een dochter van Asoka de Grote van India - in de derde eeuw v.w.j. naar Sri Lankā gebracht, nog steeds groeit in Anuradhapura, en de oudst bekende boom ter wereld is), het 'Wiel van de Dhamma' in beweging zette onder de bomen in het Hertepark en tenslotte stierf onder de tweeling sāla-bomen. Hij verbleef het grootste gedeelte van zijn tijd in de open lucht, in de bossen en dorpen van India.

rijkste ondersteuner (*dāyaka*) van de Meester. Anāthapiṇḍika liet het beroemde Jetavana-klooster bouwen te Sāvathī, nu bekend als Sahet-Mahet, en bood het aan de Boeddha en zijn discipelen aan. De ruïnes van dit klooster zijn nog steeds te bezichtigen.

Het vijfde jaar: Vesali- De Boeddha hield retraite in de Pinakel-hal (*kutāgāsālā*). Het was omstreeks deze tijd dat koning Suddhodana ziek werd. De Meester bezocht hem, predikte de Dhamma en terwijl de koning deze hoorde, bereikte hij de volmaakte heiligheid (*Arahatta*) en stierf nadat hij zeven dagen lang de gelukzaligheid van bevrijding ervaren had. De orde van nonnen werd ook gedurende deze tijd opgericht (zie pag. 48).

Het zesde jaar: de Mankula-heuvel- Hier vertoonde de Boeddha het 'Parenwonder' (*yamaka-pāṭihāriya*). Hetzelfde deed hij voor het eerst in Kapilavatthu om de trots van de Sākiya's, zijn verwanten, te overwinnen.

Het zevende jaar: Tavatīmsa- (de Hemel van de Drieëndertig) - Hier predikte de Boeddha de *Abhidhamma* of de Hogere Leerstelling aan de hemelingen (*deva's*), voorgedaan door zijn *deva*-moeder Mahā Māyā, die zeven dagen na de geboorte van prins Siddhattha stierf en herboren was als *deva* in Tavatīmsa.

Het achtste jaar: het Bhesakalā-woud- (nabij Sumsumāragiri) - Hier was het waar Nakulapita en zijn vrouw, een ideaal paar, de Boeddha kwamen opzoeken en hem vertelden over hun zeer gelukkige huwelijksleven en de wens uitten samen verder te mogen leven zowel hier als in het hiernamaals. Deze twee werden door de Boeddha bovenaan geplaatst in de rij van diegenen die vertrouwen verkregen.

Het negende jaar: Kosambi, in het Ghositaklooster.

Het tiende jaar: het Pārileyyaka-woud - Het was gedurende dit tiende jaar te Kosambi dat er een twist ontstond tussen monniken die in twee kampen verdeeld waren, hetgeen te wijten was aan een onbeduidende overtreding die door een monnik was begaan. Daar ze zich niet konden verzoenen en geen acht sloegen op zijn vermaning, trok de Boeddha zich terug in het woud. Tegen het eind van de *vassa* was hun twist bijgelegd en de monniken kwamen naar Sāvattī om de Boeddha hun excuus aan te bieden.

Het elfde jaar: het dorp Ekanāla (in het land van Magadha) - Hier was het dat de Boeddha de brahmaanse boer Kasibhāradvāja ontmoette, die nogal onbeleefd tegen de Boeddha sprak. De Boeddha beantwoordde zijn vragen echter met zijn karakteristieke nuchterheid. Bhāradvāja werd een fervent volgeling van de Boeddha. Naar aanleiding hiervan ontstond de zeer interessante prediking van de *Kasibhāradvāja Sutta (Sutta-Nīpāta)*.

Het twaalfde jaar: Veranjā - Het invoeren van de *Vinaya* wordt gesitueerd in het twaalfde jaar. Het was ook tijdens deze retraite dat de brahmaan Veranjā naar de Boeddha kwam en een aantal vragen stelde over de Boeddhistische oefeningen. Daar hij tevreden was over de antwoorden werd hij een volgeling van de Gezegende en nodigde hem en de Sangha uit om de *vassa* door te brengen in zijn dorp Veranjā. Er heerste op dat moment hongersnood. De Boeddha en zijn discipelen moesten zich tevreden stellen met het zeer grove voedsel dat door de paardenhandelaren verstrekt werd. Daar het de gewoonte van de Boeddha was om voordat hij verder reisde afscheid te nemen van de gastheer, zag hij de brahmaan aan het einde van de *vassa*. Deze erkende dat hij, hoewel hij de Boeddha en zijn discipelen had uitgenodigd om de retraite in Veranjā door te brengen, het gehele seizoen had gefaald in zijn plichten jegens hen, hetgeen te wijten

was aan huishoudelijke plichten die hem in beslag genomen hadden. De volgende dag echter bood hij voedsel en pijen aan de Boeddha en de Sangha aan.

Het dertiende jaar: de Cāliya-rots (nabij de stad Cāliya) - In deze periode was de ouderling Meghiya zijn persoonlijke verzorger. De ouderling voelde zich aangetrokken door een prachtig mangobos vlakbij een rivier en vroeg de Boeddha toestemming om daar heen te mogen gaan voor meditatie. Hoewel de Boeddha hem vroeg te wachten tot er een andere monnik zou komen herhaalde hij zijn verzoek. De Boeddha verleende hem toestemming. De ouderling ging erheen, maar tot zijn grote verbazing werd hij geplaagd door zinnelijke, kwaadwillige en kwetsende gedachten en teleurgesteld keerde hij terug. De Boeddha zei daarop: „Meghiya, voor de bevrijding van de geest van de onvolkomenheden zijn er vijf dingen die bevorderlijk zijn voor de vervolmaking ervan: (1) een goede vriend; (2) deugdzaam gedrag, geleid door essentiële levensregels; (3) goede raad, gericht op onbewogenheid, kalmte, ophouden, Verlichting en *Nibbāna*; (4) de inspanning om onheilzame gedachten te elimineren en heilzame gedachten te bevorderen; (5) het verwerven van wijsheid die het opkomen en verdwijnen van dingen onderscheidt.”¹

---

1. De gehele prediking staat in *Anguttara Nikāya* iv, 354; *Udāna* p. 34 en in het kort in het *Dhammapada-Commentaar* i, 287. Het vers van de ouderling in *Theragāthā* (66). Er wordt beweerd dat de eerwaarde Meghiya lid was van een Sakiyaanse rāja-familie. De *Dhammapada*-verzen (33, 34) luiden als volgt: „De onevenwichtige, wispelturige geest is moeilijk te bewaken en moeilijk te beheersen; een wijs persoon buigt hem recht, net zoals een pijlmaker een pijl recht buigt.”

„Zoals een vis die uit zijn waterige behuizing op het droge gegoooid is, zo trilt en fladdert de geest; daarom moet het gebied van Māra (hartstochten) verlaten worden.” (Lees Boeddhayāna Publikaties 15)

(Deze voorbereidende training, zoals door de Meester is uitgelegd, is nodig voor een monnik die er op gericht is de hogere stadia van meditatie te beoefenen.)

Het veertiende jaar: Sāvattī, het Jetavana-klooster-Tijdens dit jaar ontving de eerwaarde Rāhoela, die nog steeds een novice (*sāmaṇera*) was, de hogere wijding (*upāsampada*). Volgens de *Winaya* is de hoogste wijding niet toegestaan vóór het twintigste levensjaar; de eerwaarde Rāhula had toen die leeftijd bereikt.

Het vijftiende jaar: Kapilavatthu (de geboorteplaats van prins Siddhattha) - Dit was het jaar waarin koning Suppabuddha, de vader van Yasodharā, overleed.

Het zestiende jaar: de stad Ālavi- In dit jaar werd de kwade geest Ālavaka, die mensenvlees verslond, door de Boeddha getemd. Hij werd een volgeling van de Boeddha. Voor de vragen van Ālavaka en de antwoorden van de Meester, lees de *Ālavaka Sutta* in de *Sutta-Nipāta*.

Het zeventiende jaar: Rājagaha, in het Veluvana-klooster - In deze periode stierf een welbekende courtisane, Sirimā, de zuster van de arts Jiwaka. De Boeddha woonde de begrafenis bij en vroeg de koning de mensen mede te delen dat het lichaam gekocht kon worden - het lichaam dat zoveel mensen aantrok toen ze nog leefde. Niemand voelde ervoor het te hebben, zelfs niet zonder ervoor te betalen. Bij die gelegenheid sprak de Boeddha de menigte toe met het volgende vers:

„Aanschouw dit opgedofte voorkomen, een lichaam vol zweren, samengesteld, ziekelijk, iets dat overschat wordt, en waarin niets blijvend is en niets voortduurt.”

(*Dhammapada*, 147)

Het achttiende jaar: de Cāliya-rots - In deze tijd ontmoette een jonge weversdochter de Boeddha en luisterde naar de prediking over achtzaamheid van de dood (*marañānussati*). Bij een andere gelegenheid beantwoordde zij correct alle vier de vragen die door de Meester aan haar gesteld werden, omdat zij vaak over de woorden van de Boeddha nagedacht had. Haar antwoorden waren filosofisch en de menigte die niet nagedacht had over het woord van de Boeddha, kon de betekenis van haar woorden niet begrijpen. De Boeddha prees haar echter, en richtte zich aldus in versvorm tot de menigte:

„Deze wereld is blind; er zijn slechts enkelen die kunnen zien. Net zoals er slechts enkele vogels uit een net ontsnappen, zo gaan er slechts enkelen een goede bestaanstoestand tegemoet.”

(*Dhammapada*, 174)

Zij vernam de Dhamma en bereikte het eerste stadium van heiligheid (*Sotāpatti*), maar helaas stierf zij voortijdig¹.

Het negentiende jaar: de Cāliya-rots.

Het twintigste jaar: Rājagaha, in het Veluvana-klooster.

Van het éérentwintigste jaar tot het drieënveertigste jaar: Sāvattī.

Van deze vierentwintig *vassa's* bracht de Boeddha er achttien door in het Jetavana-klooster. De rest in Pubbārāma. Anāthapīṇḍika en Wisākhā waren de belangrijkste ondersteuners.

---

1. Lees voor een gedetailleerd verslag van dit interessante verhaal en de vragen en de antwoorden Boeddhayāna Publikaties 28, *Vrouwen in de Boeddhistische Literatuur*.

Het vierenveertigste jaar: Beluva (een klein dorp, waarschijnlijk nabij Vesali gelegen, waar de Boeddha door zijn wilskracht een ernstige ziekte bedwong).

In het vijfenveertigste jaar van zijn Verlichting stierf de Boeddha te Kusinārā in de maand mei (*vesākhā*), voor de aanvang van de regentijd.

Gedurende de eerste twintig jaar van het leven van de Boeddha dienden de bhikkhoes Nāgasamāla, Nāgita, Upavāna, Sunakkhatta, Sāgata, Rādha en Meghiya en de novice (*sāmaṇera*) Cunda de Meester, zij het niet regelmatig. Na het twintigste jaar echter wenste de Boeddha zich een vaste verzorger. Daarop verklaarden alle tachtig grote Arahats, waaronder Sāriputta en Moggallāna, zich bereid om hun Meester te dienen. Maar hij stemde hier niet mee in. Misschien dacht de Boeddha dat deze Arahats de mensheid een grotere dienst konden bewijzen.

De ouderlingen verzochten toen Ānanda Thera, die de gehele tijd stil was gebleven, aan de Meester te vragen zijn dienaar te mogen zijn. Ānanda Thera's antwoord is interessant, hij zei: „Als de Meester mij als zijn dienaar wil aannemen, dan zal hij dat wel zeggen.”

De Boeddha zei toen: „Ānanda, je hoeft je niet door anderen over te laten halen; als je het van jezelf weet, zal je voor mij zorgen.”

Het Boeddhaschap en Heiligheid

Volmaakte Verlichting, het ontdekken en het verwezenlijken van de Vier Nobele Waarheden (Boeddhaschap), is niet het voor-

recht van een enkeling die door een goddelijke voorzienigheid uitverkoren is, noch is het een unieke en eenmalige gebeurtenis in de geschiedenis van de mensheid. Het is een verworvenheid die bereikbaar is voor iedereen die serieus streeft naar volmaakte reinheid en wijsheid, en die vastberaden de *pārami*¹ - de Volmaaktheden welke vereist zijn voor het Boeddhaschap - en het Nobele Achtvoudige Pad ontwikkelt. Er zijn Boeddha's geweest in het verre verleden en er zullen Boeddha's zijn in de toekomst wanneer de noodzaak aanwezig is en de condities gunstig zijn.

Maar het is niet nodig aan die verafgelegen toekomst te denken; nu, in onze huidige tijd, staan de 'deuren naar het Doodloze' nog steeds wijd open. Degenen die daardoor naar binnen gaan en de hoogste graad van heiligheid (*Arahatta*), de uiteindelijke bevrijding van lijden (*Nibbāna*), bereikt hebben, zijn door de Boeddha plechtig verklaard tot zijn gelijken voor wat betreft het vrij zijn van bezoedelingen en de uiteindelijke bevrijding.

„Overwinnaars net als ik zijn zij, inderdaad,
Zij die het ophouden van de bezoedelingen hebben
bereikt.”²

De Boeddha maakte zijn discipelen echter ook het verschil duidelijk tussen een Volledig Verlichte en de Arahats,³ de Volmaakte Heiligen:

„De Tathāgata is, o discipelen, terwijl hij een Arahāt is,
Volledig Verlicht. Hij is degene die een weg verkondigt

---

1. Voor *pārami* zie pag. 11 noot 1. (Zie ook BP 32).

2. *Majjhima Nikāya*, 26 (BP 40).

3. Dit woord wordt alleen gebruikt voor diegenen die de smetten volledig vernietigd hebben. In deze zin was de Boeddha de eerste Arahāt in de wereld, zoals hij zelf aan Upaka bekend maakte.

die nog niet eerder verkondigd is; hij is de kenner van een pad, die een pad begrepen heeft, die in een pad geoefend is. En zijn discipelen nu zijn de reizigers die in zijn voetsporen treden. Dit, discipelen, is het onderscheid, de speciale karakteristiek welke de Tathāgata, die een Arahāt is, Volledig Verlicht, onderscheidt van de discipel die bevrijd is door inzicht.”¹

Opvallende kenmerken van de Dhamma

De meester stemde niet in met degenen die 'geheime leringen' onderwezen, waarover hij zegt: „Geheimzinnigheid is het kenmerk van valse leringen.” Zich tot Ānanda Thera richtend zei de Meester: „Ik heb de Dhamma onderwezen, Ānanda, zonder enig onderscheid te maken tussen de exoterische en de esoterische leer; want uit respect voor de waarheid, Ānanda, heeft de Tathāgata niet zoiets als de gesloten vuist van een leraar die enige essentiële kennis voor de leerling verborgen houdt.”²

Gedreven door universele liefde en mededogen verklaarde de Boeddha zijn Leer, zonder achter te houden wat essentieel geacht wordt voor de bevrijding van de mens van de ketenen van *samsāra*, het herhaald ronddolen.

De Leer van de Boeddha staat van het begin tot het einde open voor al diegenen die ogen hebben om te zien en verstand om te begrijpen. En het Boeddhisme is ook nooit aan iemand opgedrongen door gebruik te maken van geweer of bajonet. Bekering onder dwang was onbekend onder Boeddhisten en tegenstrijdig met het wezen van de Boeddha.

Over de Boeddha's credo van mededogen schrijft H. Fielding Hall in *De Ziel van een Volk*: „Er zal nooit een oorlog voor het

---

1. *Samyutta Nikāya*, III, 66.

2. *Mahā-Parinibbāna Sutta (Dīgha Nikāya, 16)*.

Boeddhisme gevoerd kunnen worden. Geen enkel ontluisterd land heeft ooit kunnen getuigen van gewelddadigheid, begaan door de volgelingen van de Boeddha; er zijn geen vermoorden die, gedood in zijn naam, hun bloed voor eigen haard vergoten hebben; geen enkele in het verderf gestorte vrouw heeft zijn naam tot in de hoogste hemel vervloekt. Aan hem en zijn leer kleeft geen bloed. Hij was de prediker van de Grote Vrede, van liefde, van mildheid, van mededogen; en zo helder is zijn leer, dat zij nooit misverstaan kan worden."

„Het Boeddhisme”, zo merkte de eerwaarde Joseph Wain op, „onderwees een leven van schoonheid, niet met behulp van bepalingen maar met behulp van principes; en als logisch gevolg hiervan was het een religie met tolerantie als kenmerk. Het was het meest milde systeem onder de zon. Nooit en nergens is er ooit bloed gevloeid voor de verbreiding ervan. Het heeft nooit iemand vervolgd of mishandeld wiens geloof anders was, een les die het Christendom nog te leren heeft. De Boeddha leerde de mensen het heden mooi te maken en het huidige moment te heiligen.”

Wanneer hij zijn discipelen de Dhamma onderwees, maakte de Meester op geen enkele wijze onderscheid tussen hen; want er waren geen speciaal verkozen, favoriete discipelen. Al degenen onder zijn discipelen die Arahats waren - die vrij van begeerte waren en die de ketenen die binden aan hernieuwd bestaan afgeschud hadden - hadden zichzelf gelijkkelijk bekwaamd in zuiverheid. Er waren echter enkelen die opvielen door hun uitmuntendheid op verschillende gebieden van kennis en praktijk en door hun geestelijke talenten verkregen zij onderscheiden posities; maar speciale gunsten zijn door de Meester nooit aan iemand verleend. Upāli bijvoorbeeld, die uit een kappersfamilie kwam, werd verkozen voor de positie van hoofd in aangelegenheden betreffende de Discipline (*Vinaya*), boven vele Arahats die tot de klasse der Nobelen en Krijgers behoorden. Sāriputta en Mahā

Moggallāna, brahmanen van geboorte, werden vanwege hun volhardend streven in vorige levens de hoofddiscipelen van de Boeddha. De eerste blonk uit in wijsheid (*paññā*) en de laatste in bovennatuurlijke krachten (*iddhi*).

De Boeddha verlangde nooit van zijn discipelen blind en onderdanig geloof in hemzelf of in zijn leringen. Hij drong altijd aan op onderscheidend onderzoek en verstandige nasporingen. In niet mis te verstane termen zette hij aan tot kritisch onderzoek in een prediking tot de vragen stellende Kālāma's, welke terecht het eerste handvest van het vrije denken genoemd is:

„Ja, Kālāma's, het is gerechtvaardigd twijfel te koesteren. Kom, o Kālāma's, laat u niet leiden door geruchten of tradities of door hetgeen gehoord is, niet door wat in een religieus geschrift staat, noch door louter logica of gevolgtrekking, niet door het overwegen van uiterlijke schijn noch naar aanleiding van het overwegen van de een of andere erkende theorie, niet door schijnbare mogelijkheden, en ook niet door de overweging: 'deze kluizenaar is onze leraar'. Maar, o Kālāma's, wanneer u voor uzelf weet: 'Deze zaken zijn onheilzaam, deze zaken zijn berispelijk en niet tot voordeel strekkend', wijs ze dan af . . . ”

„En wanneer u voor uzelf weet: 'Deze zaken zijn heilzaam, onberispelijk en tot voordeel strekkend', dan kunt u, nadat u ze ondernomen heeft, er in verblijven.”
Toen ondervroeg de Boeddha hen aldus:

„Nu, wat denkt u, Kālāma's, wanneer begeerte, haat en begoocheling in iemand opkomen, komen zij dan op ten voordele of ten nadele van hem? Zijn zij berispelijk of niet?”

„Ten nadele van hem, Eerbiedwaardige Heer, ze zijn berispelijk.”

„Nu, wat denkt u, Kālāma's, wanneer het vrij zijn van begeerte, haat en begoocheling in iemand opkomt, komt dat ten voordele of ten nadele van hem op? Is het berispelijk of niet?”

„Ten voordele van hem, Heer. Het is onberispelijk.”

„Welnu dan, Kālāma's, toen ik u net zei: 'Laat u niet leiden door geruchten . . . er in verblijven'; was dit mijn reden om dit te zeggen.”¹

Het op goed vertrouwen aannemen van wat dan ook is niet in de geest van het Boeddhisme. Zodoende vinden we de volgende dialoog tussen de Meester en zijn discipelen:

„Zouden jullie nu, dit wetende en in gedachten houdende, zeggen: 'We eren onze Meester en uit respect voor hem respecteren we datgene wat hij onderwijst?'”

„Neen, Heer.”

„Datgene wat door u bevestigd wordt, o discipelen, is dat niet enkel datgene wat u zelf herkend, gezien en begrepen heeft?”

„Ja, Heer.”²

De Boeddha bezag de feiten en weigerde ook maar iets te erkennen of uit te dragen dat niet overeenkwam met de waarheid. Hij verlangt dan ook niet van ons dat we zonder onderscheid en

---

1. *Anguttara Nikāya*, I, p. 188, soetta 65. Cf. *Anguttara I, sutta 66 en Anguttara II, Bhaddiya Sutta* 193. Voor een volledige vertaling van deze belangrijke *sutta*, lees: Wheel nr. 8, *Kālāma Sutta* - Soma Thera.
2. *Majjhima Nikāya*, 47 (BP 41).

zonder reden iets erkennen. Hij wil dat we de dingen begrijpen zoals ze werkelijk zijn; dat we de nodige inspanning leveren om onze eigen bevrijding met behoedzaamheid te bewerkstelligen.

„U moet zelf de inspanning leveren,
De Tathāgata's wijzen de weg.”¹

„Wees een eiland voor uzelf. Wees uw eigen toevlucht, neem uw toevlucht tot niemand anders. Houd vast aan de Dhamma als een eiland. Houd vast aan de Dhamma als een toevlucht. Neem uw toevlucht tot niets anders.”²

Aldus spreekt de Boeddha, die voor het eerst in de wereld-geschiedenis leerde dat bevrijding gezocht moet worden onafhankelijk van een verlosser, of hij nu menselijk of goddelijk is. Het idee dat een ander een mens van een lagere naar een hogere staat van leven verheft en hem uiteindelijk redt, draagt ertoe bij dat de mens traag, zwak, lui en dom wordt. Dit soort geloof degradeert de mens en dooft iedere vonk van waardigheid in zijn morele wezen.

De Verlichte spoort zijn volgelingen aan zelfvertrouwen te verwerven. Anderen kunnen ons indirect een helpende hand reiken, maar de bevrijding van het lijden moet door ieder voor zichzelf bewerkstelligd en gevormd worden op het aambeeld van zijn eigen handelingen.

De Ware Zuivering

In het begrijpen van dingen spelen angst en geloof geen enkele rol in het Boeddhistische denken. De waarheid van de Dhamma is

---

1. *Dhammapada*, 276.

2. *Dīgha Nikāya*, 16.

alleen te bevatten door inzicht, nooit door blind geloof of door angst voor een gekend of ongekend wezen.

Niet alleen raadde de Boeddha blind geloof en angst voor de almachtige God af als een ongeschikte handelwijze om de waarheid te leren kennen, maar hij stelde ook het aanhangen van nutteloze riten en rituelen aan de kaak, want het zich louter overgeven aan uiterlijkheden zoals vasten, het baden in rivieren, het offeren van dieren en soortgelijke handelingen, leidt niet tot iemands reiniging, noch maakt het iemand heilig en nobel.

We vinden deze dialoog tussen de Boeddha en de brahmaan Sundarika Bhāradvāja: Eens verklaarde de Boeddha, zich tot de monniken richtend, in detail hoe een zoeker naar bevrijding zichzelf zou moeten oefenen en hij voegde er verder aan toe dat iemand wiens geest vrij is van smetten, wiens leven van reinheid volbracht is en die zijn taak heeft verricht, iemand genoemd zou kunnen worden die inwendig baadt. Toen Bhāradvāja, die vlakbij de Boeddha gezeten was, deze woorden hoorde, vroeg hij hem:

„Gaat de eerbiedwaardige Gotama naar de Bāhuka-rivier om te baden?”

„Brahmaan, wat baat de Bāhuka-rivier?”

„Welzeker, eerbiedwaardige Gotama, er wordt door velen aangenomen dat de Bāhuka-rivier heilig is. Veel mensen hebben hun slechte daden (*pāpa*) weg laten wassen in de Bāhuka-rivier.”

De Boeddha deed hem toen inzien dat het baden in rivieren een mens niet zal reinigen van het vuil van het kwaad en onderrichtte hem als volgt:

„Alleen hier te baden (in deze Leer en Discipline; *Dhamma-Vinaya*), brahmaan, biedt alle wezens veilig-

heid. Als u geen onwaarheden spreekt, niet doodt of steelt, als u vol vertrouwen bent en niet gierig, wat zal het u dan baten naar Gayā (de naam van een rivier in India ten tijde van de Boeddha) te gaan? Uw bron thuis is ook een Gayā.”¹

„Door uzelf wordt het slechte gedaan,
 Door uzelf wordt u bezoedeld;
 Door uzelf wordt het slechte achtergelaten,
 Door uzelf wordt u gezuiverd;
 Zuiverheid en onzuiverheid zijn afhankelijk van uzelf;
 Niemand kan een ander zuiveren.”²

Het Kastenprobleem

Iemands kaste, een zaak van vitaal belang voor de brahmanen van India, deed totaal niet ter zake voor de Boeddha, die het vernederende kastensysteem sterk afkeurde. In zijn Orde van Monniken komen alle kasten samen zoals de rivieren in de zee samenstromen. Zij verliezen hun voormalige namen, kasten en familie en staan bekend als leden van één gemeenschap - de Sangha.

Aan Sundarika Bhāradvāja, de brahmaan die naar de Boeddha's afkomst informeerde, gaf de Boeddha het antwoord:

„Neen, brahmaan, ik ben geen prins.
 Geen boer of wat dan ook.
 Alle wereldlijke rangen zijn mij bekend,
 Maar wetende ga ik mijn weg,
 gewoon als niemand.

---

1. *Majjhima Nikāya*, 7 (BP 40).

2. *Dhammapada*, 165.

Thuisloos, in de pelgrimsdracht,
 met geschoren kruin, ga ik mijn weg,
 Alleen, sereen.
 Het is zinloos te vragen naar mijn afkomst.”¹

Eens schold een kaste-bewuste brahmaan de Boeddha uit met de woorden: „Stop, jij kaalgeschorene! Stop, jij paria!”

De Meester antwoordde vriendelijk, zonder enig gevoel van verontwaardiging:

„Niet door geboorte is iemand een paria,
 Niet door geboorte is iemand een brahmaan,
 Door handelen is iemand een paria,
 Door handelen is iemand een brahmaan.”²

en hij hield een leerrede, de *Vasala Sutta*, waarin hij de brahmaan in detail de karakteristieken verklaarde van iemand die waarlijk een paria (*vasala*) is. Overtuigd nam de hooghartige brahmaan toevlucht tot de Boeddha.

De Boeddha liet vrijelijk mensen van alle kasten en standen toe tot de Orde wanneer hij wist dat ze geschikt waren om het heilige leven te leiden, en sommigen onderscheidden zich later in de Orde. De Boeddha was de enige leraar van die tijd die er naar streefde om in wederzijdse tolerantie en eendracht diegenen te verenigen die tot dan toe door verschillen in kaste en stand uit elkaar waren gedreven.

Upāli, die de hoogste autoriteit was inzake de *Vinaya* - de disciplinaire 'regels' van de Orde - was een kapper, hetgeen beschouwd werd als een van de minderwaardigste bezigheden van

---

1. *Sutta-Nipāta*, 455, 456.

2. *Sutta-Nipāta*, 142.

de lagere standen. Sunita, die later het Arahatschap bereikte, was een straatveger, een andere minderwaardige bezigheid. In de Orde van Nonnen waren Punnā en Punnikā beiden slavinnen. Volgens Mrs. C.A.F. Rhys Davids was 8,5 procent van het aantal nonnen die in staat waren de vruchten van hun training te realiseren, afkomstig uit deze verachte kasten en meestal analfabeet.¹

Hoofddiscipelen

Rājagaha, de hoofdstad van het koninkrijk Magadha, was een van de eerste plaatsen die door de Boeddha kort na zijn Verlichting bezocht werd. Als rondtrekkende asceet, in de eerste jaren na zijn verzaking, had hij koning Seniya Bimbisāra beloofd dat hij Rājagaha zou bezoeken wanneer hij het doel van zijn zoeken had bereikt. Koning Bimbisāra was vol van vreugde toen hij de Boeddha zag en werd een lekevolgeling na geluisterd te hebben naar de leer. Zijn toewijding aan de Boeddha was zo vurig dat hij hem binnen een paar dagen zijn lusthof, Veluvana, aanbood als verblijfplaats.

Rājagaha was in die tijd een centrum van wetenschappelijke bedrijvigheid, waar menige filosofische school floreerde. Een van deze scholen van denken werd geleid door Sanjaya en onder zijn aanhang van tweehonderdvijftig volgelingen bevonden zich Upatissa en Kolita, die later Sāriputta en Mahā Moggallāna zouden worden, de twee hoofddiscipelen van de Boeddha.

Op een dag, toen Upatissa door de straten van Rājagaha liep, werd hij diep getroffen door de serene gelaatsuitdrukking en de kalme, waardige houding van een van de eerste discipelen van de Boeddha, de Arahat Assaji, die op bedelronde was.

---

1. Zie *Buddhism and the Race Question* - prof. G.P. Malalasekera en K.N. Jayatilleke, Unesco 1959.

Al het krachtige streven dat Upatissa gedurende vele geboorten opgebracht had om de volmaaktheid te bereiken, stond nu op het punt beloond te worden. Zonder terug te gaan naar zijn leraar volgde hij de Arahat Assaji naar zijn rustplaats, verlangend te weten te komen wie hij navolgde en welke leer hij aangenomen had.

„Vriend,” zei Upatissa, „screen is uw gelaatsuitdrukking, helder en stralend is uw voorkomen. Wie bracht u er toe de wereld te verzaken? Wie is uw leraar? Welke Dhamma (Lering) volgt u?”

De eerwaarde Assaji, nogal onwillig om veel te praten, zei bescheiden: „Ik kan de Leerstelling en Discipline niet uitvoerig verklaren, maar ik kan u in het kort de betekenis geven.” Upatissa's antwoord is interessant: „Vriend, zeg weinig of veel, wat ik wil is alleen de betekenis. Waarom veel woorden gebruiken?” Toen uitte de Arahat Assaji een enkel vers dat de Boeddha's hele Leerstelling van oorzakelijkheid omvat:

*„Ye dhammā hetuppabhavā -
tesam hetum tathāgato āha;
Tesam ca yo nirodho -
evam vādi mahā samaṇo.”*

„Wat dan ook voortkomt uit een oorzaak,
De Tathāgata heeft daarvan de oorzaak verklaard;
Het ophouden heeft hij ook verklaard.
Dit is de Leer van de Verheven Wijze.”

Upatissa voelde ogenblikkelijk de betekenis aan en bereikte het eerste stadium van verwezenlijking. Hij begreep: 'Wat dan ook de eigenschap heeft op te komen, dat alles heeft de eigenschap weg te vallen' (*yanikiñci samudaya sabbam taṃ nirodha dhammam*).

Met een vreugdevol hart snelde hij terug naar zijn vriend Kolita en vertelde hem over de ontmoeting met de Arahat en over de

lering die hij ontvangen had. Ook Kolita bereikte net als Upatissa ogenblikkelijk het eerste stadium van verwezenlijking na de Dhamma van zijn vriend gehoord te hebben. Daarop gingen zij beiden waar Sanjaya en vroegen hem de Boeddha te volgen. Maar bang om zijn reputatie als religieus leraar te verliezen, weigerde hij dit te doen. Upatissa en Kolita verlieten toen Sanjaya ondanks zijn protesten, en begaven zich naar het Veluvana-klooster en maakten hun wens kenbaar om volgelingen van de Boeddha te worden. De Boeddha verwelkomde hen met vreugde en zei: „Kom, monniken, helder verklaard is de Dhamma; leef het heilige leven om het lijden volledig te doen ophouden,” en hij nam hen op in de Orde. Zij bereikten de Bevrijding en werden de twee hoofddiscipelen.

Een andere grote persoonlijkheid die tot de Orde toetrad gedurende het verblijf van de Boeddha in Veluvana, was de brahmaanse wijze Mahā Kassapa, die afstand had gedaan van grote rijkdommen om de weg naar Bevrijding te vinden. Het was de eerwaarde Mahā Kassapa die, drie maanden na het overlijden van de Boeddha (*parinibbāna*), de synode van Arahats bijeenriep (de Eerste Vergadering) in de Sattapanni-grot nabij Rājagaha, onder het beschermheerschap van koning Ajātasattu, om de Dhamma-Vinaya te verzamelen en op te tekenen.

De Orde van Nonnen

In de begintijd van de Orde werden alleen mannen toegelaten tot de Sangha, daar de Boeddha zich onwillig toonde vrouwen toe te laten. Maar er waren vele toegewijde vrouwen onder de lekevolgelingen die een intens verlangen hadden om het leven van een non te leiden. Aangezet door hun vurigheid kwam Pajāpati Gotamī - de pleegmoeder van de Boeddha - in het gezelschap van vele hooggeplaatste dames, naar de Boeddha en smeekte hem

om gewijd te worden. Maar de Boeddha aarzelde nog steeds om hen aan te nemen. Hun verslagenheid opmerkend en aangezet door hun vurigheid, nam de eerwaarde Ānanda het voor hen op en pleitte voor hun zaak bij de Boeddha.

De Boeddha gaf uiteindelijk gehoor aan het beroep dat op hem werd gedaan, maar stelde acht beperkingen op met betrekking tot de wijding van vrouwen. Aldus werd in het vijfde jaar van zijn Verlichting, voor het eerst in de geschiedenis de Orde van Nonnen - de *Bhikkhunī-Sāsana* - gevestigd, want nog nooit daarvoor was er een Orde geweest waar vrouwen een celibatair leven van verzaking konden leiden. Vrouwen van allerlei slag sloten zich bij de Orde aan. Het meest vooraanstaand in de Orde waren de Therī's Khemā en Uppalavannā. Het leven van een niet gering aantal van deze nobele nonnen, hun niet-aflatende inspanningen om het doel van de bevrijding te bereiken en hun vreugdevolle lofzangen op het moment van bevrijding van de geest, zijn levendig beschreven in de *Therī Gāthā*, de 'Psalmen van de Zusters'.¹

Te Kapilavatthu

Toen de Boeddha te Rājagaha verbleef hoorde hij dat zijn vader hem wenste te zien, dus vertrok hij naar Kapilavatthu. Hij ging echter niet rechtstreeks naar het paleis, maar zoals het de gewoonte was hield hij halt in een bos buiten de stad. De volgende dag ging de Boeddha met zijn nap al bedelend om aalmoezen van huis tot huis door de straten van Kapilavatthu. Koning Suddhodana, ontsteld door het bericht hierover, haastte zich naar de Boeddha en zei: „Waarom, Meester, waarom maakt u ons te schande? Waarom gaat u bedelen om uw voedsel? Nooit heeft iemand van onze afkomst dit ooit gedaan.” De Boeddha

---

1. *Psalm of the Early Buddhists - The Sisters*. Vertaald door C.F. Rhys Davids, Pāli Text Society Translation Series.

antwoordde: „U en uw familie mogen dan van koningen afstammen, mijn afstamming is van de Boeddha's van weleer, en zij, bedelend om hun voedsel, leefden altijd van aalmoezen.”

Toen verklaarde de Meester de Dhamma en zei: „Wees waakzaam, wees achtzaam, leid een rechtschapen leven. De rechtschapene leeft gelukkig zowel in deze wereld als in de volgende.” Aldus werd de koning gevestigd op het Pad en verwezenlijkte hij de Dhamma.

De Boeddha werd toen naar het paleis geleid waar allen bijeenkwamen om hem hun respect te betuigen, behalve prinses Yasodharā. De Boeddha ging naar haar toe en de prinses, die de onoverkomelijke kloof tussen hen besepte, viel op de grond aan zijn voeten en begroette hem. Hij verhaalde een *Jātaka*, een gebeurtenis uit zijn voorgaande geboorte,¹ om haar te tonen hoe geweldig haar ijver in dat vorige leven was en maakte haar aldus een volgeling van de Leer. Toen de Boeddha er later toe was bewogen een Orde voor bedelnonnen te vestigen, werd Yasodharā een van de eerste nonnen.

Toen de Boeddha in het paleis was, doste prinses Yasodharā haar zoon Rāhula op zijn best uit en zond hem naar de Gezegende door te zeggen: „Dat is je vader, Rāhula, ga naar hem toe en vraag om je erfdeel.” Prins Rāhula ging naar de Boeddha, stond voor hem en zei: „Aangenaam is uw schaduw, o Wijze.”

Toen de Gezegende zijn maaltijd beëindigd had en het paleis verliet, volgde prins Rāhula hem en zei: „Geef u mij mijn erfdeel!” Daarop sprak de Gezegende tot de Arahat Sāriputta: „Nu dan, Sāriputta, neem hem op in de Orde.” Om Sāriputta de wijze van wijden te leren, zei de Meester: „Het haar en de baard moeten eerst geschoren worden, Sāriputta, en dan de saffraangele pij

---

1. *Candakinnara Jātaka*, 485.

aangedaan. Zijn pij over een schouder schikkend moet degene die om de wijding vraagt zijn respect betuigen aan de monniken en voor hen hurkend (als dit gerieflijker is kan men knielen) met de handen opgeheven en de palmen tegen elkaar, moet hij zeggen:

'Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Dhammaṃ saraṇaṃ gaccāmi

Sanghaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Dutiyampi Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Dutiyampi Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Dutiyampi Sanghaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Tatīyampi Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Tatīyampi Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi

Tatīyampi Sanghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.'

'Ik neem mijn toevlucht tot de Boeddha (de Leraar).

Ik neem mijn toevlucht tot de Dhamma (de Leer).

Ik neem mijn toevlucht tot de Sangha (de onderwezen discipelen).

Ten tweeden male neem ik mijn toevlucht tot de Boeddha.

Ten tweeden male neem ik mijn toevlucht tot de Dhamma.

Ten tweeden male neem ik mijn toevlucht tot de Sangha.

Ten derden male neem ik mijn toevlucht tot de Boeddha.

Ten derden male neem ik mijn toevlucht tot de Dhamma.

Ten derden male neem ik mijn toevlucht tot de Sangha.¹

In de *Majjhima Nikāya*, een van de vijf oorspronkelijke verzamelingen in het Pāli die de predikingen van de Boeddha bevatten, zijn drie predikingen (61, 62, 147) getiteld *Rāhulovāda*

---

1. *Vinaya Mahāvagga*. Lees *Ordination in Theravāda Buddhism* - Piyadassi Thera, J.F. Dickson, Wheel nr. 56.

of lessen aan Rāhula, die door de Gezegende gehouden zijn om de Dhamma aan de kleine Rāhula te leren. De predikingen zijn geheel gewijd aan het raadgeven inzake de discipline en de meditatie. Hier is een uittreksel van de aansporingen van de Meester in de *Mahā Rāhulovāda Sutta*.

„Ontwikkel de contemplatie op liefdevolle vriendelijkheid (*mettā*), Rāhula, want door het ontwikkelen van liefdevolle vriendelijkheid wordt kwaadwilligheid uitgebannen. Ontwikkel de contemplatie op mededogen (*karuṇā*), Rāhula, want door het ontwikkelen van mededogen wordt wreedheid uitgebannen. Ontwikkel de contemplatie op medevreugde (*muditā*), Rāhula, want door het ontwikkelen van medevreugde wordt aversie uitgebannen. Ontwikkel de contemplatie op gelijkmoedigheid (*upekkhā*), Rāhula, want door het ontwikkelen van gelijkmoedigheid wordt haat uitgebannen.¹ Ontwikkel de contemplatie op onreinheid (*asubhā*), Rāhula, want door het contempleren op onreinheid wordt zinnelijke lust uitgebannen. Ontwikkel de contemplatie op het concept van vergankelijkheid (*anicca-saññā*), Rāhula, want door het contempleren op het concept van vergankelijkheid wordt eigendunk (*asmi-māna*) uitgebannen. Ontwikkel de contemplatie op achtzaamheid van het in- en uitademen (*ānāpāna sati*), Rāhula, want het in- en uitademen met achtzaamheid, Rāhula, werpt veel vruchten af, levert groot voordeel op, wanneer dit ontwikkeld en herhaaldelijk beoefend wordt.”

---

1. Zie *De Vier Verheven Toestanden van de Geest*, Boeddhāyana Publikaties 4.

Vrouwen in het Boeddhisme

Over het algemeen gesproken hadden vrouwen in de tijd van de Boeddha, als gevolg van de brahmaanse invloeden, niet veel in te brengen. Soms werden zij als geminachte slavinnen van de mannen beschouwd. Het was de Boeddha die de status van vrouwen verhief, hoewel er een enkeling was die haar geleerdheid in zaken als filosofie en zo meer naar buiten bracht.

In zijn grote mededogen en grootmoedigheid behandelde hij vrouwen altijd met welwillendheid en respect, en wees ook hen de weg tot vrede, reinheid en heiligheid.

Zoals de Gezegende zei: „De moeder is de vriend in iemands huis. De vrouw is de grootste vriend van de echtgenoot.”¹

De Boeddha wees de invitatie voor een maaltijd niet af ofschoon Ambapāli geen beste reputatie had. Wat voor voedsel zij ook aanbood, hij nam het aan en gaf haar van zijn kant de *Dhamma-dāna*, de gift van de Waarheid. Zij was onmiddellijk overtuigd door de lering en liet haar frivole lekeleven achter om toe te treden tot de Orde van Nonnen. IJverig en energiek als zij was in haar religieuze praktijken, werd zij een heilige.

Kisāgotamī was een andere vrouw aan wie de Boeddha zijn steun van groot mededogen gaf. Haar verhaal is een van de meest aangrijpende geschiedenissen die in onze boeken zijn vastgelegd.

Zij behoorde tot de Gotama-familie en was dus een familielid van de Boeddha Gotama. Haar geboorteplaats was Sāvathī. Vanwege haar tere, fragiele lichaam werd ze Kisā (magere) Gotamī genoemd. Zij huwde een zoon van een rijke handelaar en kreeg een kind. Maar voordat het begon te lopen werd de baby plotseling ziek en stierf, en veroorzaakte zo onbeschrijflijk verdriet voor de moeder. Door haar grenzeloze liefde voor haar enige zoon, kon ze niet geloven dat haar kind zijn laatste adem had uitgeblazen. Met

---

1. *Samyutta Nikāya*.

een verwarde geest en onbewust van wat ze deed, rende ze als een waanzinnige van hot naar haar, op zoek naar medicijnen voor haar kind. Maar natuurlijk kon geen geneesheer in Sāvattī de dode nieuw leven inblazen. Uiteindelijk ontmoette ze de Verheven Boeddha. Ze legde haar dode kind aan de voeten van de Meester en smeekte hem het leven terug te geven aan haar baby.

De Heer van Mededogen zei vriendelijk: „Zuster, er is een onfeilbaar medicijn. Ik zal u van uw kwelling genezen, breng me enkel een beetje mosterd. Maar let er op, Gotami, dat u de mosterd ontvangt uit een huis waar niemand overleden is.” Zij ijldde terug naar de stad en de mensen gaven haar bereidwillig de mosterd die zij wanhopig zocht, uit medelijden met haar. Maar helaas, zij kon nergens een huis vinden dat niet bezocht was door de dood. Uiteindelijk werd Gotamī zich bewust van de universaliteit van de dood. Zij besepte dat al wat er aan fijne en dierbare dingen bestaat, vergankelijk is: dat elke ontmoeting in een scheiding eindigt en dat uiteindelijk het leven wegwijnt in de dood. Nu haar verdriet uitgebannen was, bracht ze haar kind naar het knekelveld, keerde op haar schreden terug naar het klooster en sprak:

„Geen dorpswet is het, geen stadswet,
 Geen wet voor deze familie of alleen voor die;
 Voor de hele wereld
 - O, en voor de goden in de hemel -
 Is dit de wet: Alles is vergankelijk!”¹

Met behulp van de Boeddha besepte Kisāgotamī dat vergankelijkheid het fundamentele kenmerk is van heel het geconditioneerde bestaan en bereikte zij het eerste stadium van heiligheid.

---

1. *Therī Gāthā*, Commentaar. (Zie *Psalms of the Sisters*, p. 107)

Er zijn nog veel meer voorbeelden waarin de Boeddha vrouwen hielp en troostte die te lijden hadden van de wisselvalligheden van het leven.

De Verzorging van de Zieken

Waarlijk groot was het mededogen van de Meester met de zieken. Bij een zekere gelegenheid trof de Gezegende een zieke monnik aan, Putigatta Tissa, die met etterende zweren op zijn vervuilde bed lag. Onmiddellijk maakte de Meester heet water en waste hem met de hulp van de eerwaarde Ānanda, verpleegde de zieke broeder behoedzaam eigenhandig, onderrichtte hem de Dhamma en stelde hem zodoende in staat het Arahatschap te bereiken eer hij stierf. Bij een andere gelegenheid verzorgde de Meester ook een zieke monnik en vermaande zijn discipelen aldus:

„Wie ook maar, monniken, mij verzorgen zou, hij zou ook de zieken moeten verzorgen.”¹

Toen de Arahāt Tissa overleed werden de begrafenisriten op gepaste wijze uitgevoerd en de Boeddha liet de relikwieën in een stoepa bijzetten.²

De Boeddha's *mettā* of liefdevolle vriendelijkheid was allesdoor-dringend en onmetelijk. Zo spoorde hij zijn discipelen ernstig aan:

-
1. *Book of the Discipline* (P.T.S), deel 4, p. 43.
  2. „Ten noordoosten van het klooster te Jetavana,” schreef generaal Alexander Cunningham in zijn *Archeological Report*, 1862-63, „was een stoepa gebouwd op de plaats waar de Boeddha de handen en voeten van een zieke monnik gewassen had . . . De overblijfselen van de stoepa bestaan nog steeds in de vorm van een grote hoop massieve bakstenen, op een afstand van ruim 160 meter van het Jetavana-klooster.” Op generaal Cunninghams kaart van Sāvattthī (het huidige Sahet-Mahet), is de plaats van deze stoepa met een H aangeduid. Zie *Archeological Survey of India* (Simla, 1871), p. 341.

„Net zoals een moeder haar eigen en enig kind met haar leven beschermt tegen letsel - heb zo alomvattende gedachten voor al wat leeft.”¹

Als iemand die altijd handelde in constante overeenstemming met wat hij predikte, domineerden liefdevolle vriendelijkheid en mededogen altijd zijn handelingen.

Terwijl hij van dorp naar dorp en van stad naar stad trok om de massa te onderwijzen, te verlichten en te verblijden, zag de Boeddha hoe het bijgelovige volk, gedompeld in onwetendheid, dieren afslachtte ter verering van hun goden. Hij sprak tot hen:

„Het leven, dat een ieder kan nemen
 Maar niemand kan geven,
 Het leven waar alle wezens van houden
 En naar streven het te behouden,
 Prachtig, geliefd en plezierig voor elk,
 Zelfs voor de meest minderwaardige . . .”²

Terwijl de mensen de goden om genade smeekten, maar zelf genadeloos waren en India met bloed besmeurd was door de morbide offerandes van onschuldige dieren op de ontwijde altaren van denkbeeldige godheden en de leed berokkenende rituelen en rituelen van asceten en brahmanen ramspoed en wrede folteringen brachten, wees de Boeddha, de Mededogende, het Aloude Pad van de Verlichte, van rechtschapenheid, liefde en begrip.

Gelijkmoedigheid en Innerlijke Kalmte

Temidden van alle wisselvalligheden van het leven - winst en verlies, roem en blaam, eer en afkeuring, pijn en geluk³ - wankelde

---

1. *Mettā Sutta* (Boeddhayāna Publikaties 2 en 17).

2. *The Light of Asia*.

3. Dit zijn de *attha loka-dhamma*, de acht wisselvalligheden van het leven.

de Boeddha nooit. Hij was zo standvastig als een stevige rots. Wanneer hij in aanraking kwam met geluk of leed, gaf hij noch blijk van opgetogenheid noch van neerslachtigheid. Hij moedigde nooit ruzie maken en vijandigheid aan.

Zich tot de monniken richtend zei hij eens: „Ik strijd niet met de wereld, monniken, het is de wereld die met mij strijdt. Een drager van de Dhamma strijdt niet met wie dan ook in de wereld.”¹ Hij spoorde zijn discipelen aan met deze woorden:

„Monniken, als anderen kwaad over mij spreken, of kwaad over de *Dhamma* of kwaad over de *Sangha* (de Orde), dan zouden jullie niet om die reden gedachten van vijandigheid en wrok moeten koesteren en daar over in zitten. Als jullie, monniken, boos en mishagd over hen zijn, zal dit niet alleen jullie geestelijke ontwikkeling hinderen, maar jullie zullen ook niet in staat zijn te beoordelen in welke mate die woorden waar zijn of onwaar. Jullie moeten nagaan wat onwaarheid is en dat duidelijk maken. En evenzo, monniken, als anderen goed over mij spreken, goed over de *Dhamma* en de *Sangha*, hoeven jullie om die reden niet verrukt te zijn; want ook dat zal jullie innerlijke ontwikkeling dwarszitten. Jullie moeten bevestigen wat waar is en de waarheid tonen van wat gezegd is.”²

Er was nooit een moment waarop de Boeddha zich onvriendelijk toonde tegenover iemand - zelfs niet tegenover tegenstanders en vijanden. Wanneer anderen hem in grove bewoordingen benaderden, toonde de Boeddha nooit boosheid of aversie, noch uitte hij een onvriendelijk woord. De Boeddha zei:

---

1. *Samyutta Nikāya*, iii, 138.

2. *Dīgha Nikāya (Brahmajāla Sutta)*.

„Zoals een olifant op het slagveld de met een boog op hem afgeschoten pijlen verdraagt, zo zal ik scheldwoorden en onvriendelijke uitingen van anderen verdragen.”¹

Devadatta

Een treffend voorbeeld van deze mentale hoedanigheid is te zien in zijn relatie tot Devadatta.

Devadatta was een neef van de Boeddha die tot de Orde toetrad en bovennatuurlijke krachten verwierf van werelds niveau (*puṭhujjana-iddhi*). Later echter begon hij er kwaadwillige en jaloerse gedachten op na te houden met betrekking tot zijn familielid de Boeddha en zijn twee vooraanstaande discipelen, Sāriputta en Mahā Moggallāna, met de ambitie de leider te worden van de *Sangha*, de Orde van Monniken.

Devadatta wist op slinkse wijze greep te krijgen op het hart van Ajātasattu, de jonge prins, zoon van koning Bimbisāra. En op een dag toen de Gezegende een bijeenkomst toesprak in het Veluvana-klooster, waar de koning ook aanwezig was, naderde Devadatta de Boeddha, groette hem en zei: „Eerwaarde Heer, u bent nu verzwakt door uw jaren. Laat de Meester een teruggetrokken leven leiden, vrij van verantwoordelijkheid en zorgen. Ik zal de Orde leiden.”

De Boeddha verwierp dit voorstel en Devadatta vertrok geïrriteerd en ontsteld, haat en kwaadwilligheid koesterend tegenover de Gezegende. Met het kwaadwillige doel onheil te veroorzaken, ging hij toen naar prins Ajātasattu, deed in hem de dodelijke vonken van ambitie ontsteken en zei:

---

1. *Dhammapāda* 310.

„Jongeman, je kunt het beste je vader doden en het koningschap op je nemen, opdat je niet sterft zonder heerser te worden. Ik zal de Gezegende doden en de Boeddha worden.”

Dus toen Ajātasattu zijn vader vermoordde en de troon besteeg, bewerkte Devadatta enkele schurken met het doel de Boeddha te vermoorden, maar doordat hij niet slaagde in deze onderneming gooide hij eigenhandig een rotsblok naar beneden toen de Boeddha de Gijjhakuta-heuvel te Rājagaha beklom. De rots rolde naar beneden, brak in tweeën en een splinter verwondde de Boeddha lichtelijk. Later liet Devadatta een benevelde olifant de Boeddha aanvallen; maar het dier wierp zich aan de voeten van de Meester, overweldigd door zijn liefdevolle vriendelijkheid. Vervolgens veroorzaakte Devadatta een schisma in de *Sangha*, maar deze tweedracht hield niet lang stand. Mislukt in al zijn pogingen trok Devadatta zich als een teleurgesteld en gebroken man terug. Spoedig daarna werd hij ziek en toen hij op zijn ziekbed berouw kreeg over zijn dwalingen, wenste hij de Boeddha te zien. Maar dit zou niet gebeuren, want hij stierf op een draagbaar terwijl hij naar de Boeddha gedragen werd. Voor zijn dood echter uitte hij zijn berouw en nam toevlucht tot de Boeddha.¹

De Laatste Dagen

De *Mahā Parinibbāna Sutta*², de verhandeling over het heengaan van de Gezegende, verhaalt in roerende details van al de gebeurtenissen die gedurende de laatste maanden en dagen van het leven van de Boeddha plaatsvonden.

De Gezegende had nu de rijpe leeftijd van tachtig jaar bereikt, Zijn twee hoofddiscipelen Sāriputta en Mahā Moggallāna waren

---

1. *Commentary on the Dhammapada*, deel. 1, p. 147.

2. Zie ook Boeddhayāna Publikaties 29.

drie maanden eerder overleden. Pajāpati Gotamī, Yasodharā en Rāhula leefden ook niet meer.

De Boeddha was nu in Vesali en omdat het regenseizoen aanbrak ging hij tezamen met een groot gezelschap monniken naar Beluva om daar deze 'regenperiode' door te brengen.

Een hevige ziekte overviel hem daar en bezorgde hem veel pijn en kwellingen, maar de Gezegende verdroeg het geduldig, met achtzaamheid en innerlijke kalmte. Hij stond op het randje van de dood, maar hij voelde dat hij niet heen moest gaan zonder afscheid te nemen van de Orde. Aldus onderdrukte hij de ziekte met grote wilskracht en behield zijn greep op het leven. Zijn ziekte verminderde geleidelijk en toen hij geheel hersteld was riep hij de eerwaarde Ānanda, zijn persoonlijke verzorger, en zei tot hem:

„Ānanda, ik ben oud geworden en mijn leven is voltooid, mijn reis nadert zijn einde. Mijn dagen zijn geteld; ik word tachtig jaar; en net zoals een versleten wagen, Ānanda, alleen met veel extra aandacht aan het rijden gehouden kan worden, zo kan het lichaam van de Tathāgata alleen op de been gehouden worden door veel wilskracht aan te wenden. Alleen wanneer de Tathāgata zich niet meer bezighoudt met het uiterlijke en geen wereldse gevoelens meer ervaart en daardoor de objectloze (*animitta*) concentratie van de geest bereikt en erin verblijft, pas dan is het lichaam van de Tathāgata in rust.

„Wees daarom een eiland voor jezelf, Ānanda. Neem toevlucht tot jezelf. Neem tot niets anders toevlucht. Houd vast aan de Dhamma als een eiland. Houd vast aan de Dhamma als een toevlucht. Neem je toevlucht tot niets anders. Wie dan ook, Ānanda, zij het nú of na mijn

dood, een eiland voor zichzelf en een toevlucht voor zichzelf zal zijn, en geen toevlucht neemt tot iets uiterlijks - zij zijn degenen onder mijn discipelen, Ānanda, die het uiterste hoogtepunt zullen bereiken! Maar zij moeten gebrand zijn op het maken van vorderingen.”

Van Beluva trok de Boeddha naar Mahāvana en nadat hij een bijeenkomst van alle monniken die in de buurt van Vesali verbleven bijeengeroepen had, sprak hij aldaar tot hen:

„Discipelen, de Dhamma die door mij verwezenlijkt is, heb ik aan jullie bekend gemaakt. Maak jezelf meester van de Dhamma, beoefen hem, contempleer erover en verspreidt hem; uit mededogen voor de wereld, voor het voordeel, nut en welzijn van goden en mensen.”

De Boeddha besloot zijn aansporing door te zeggen:

„Mijn tijd van leven is nu volledig rijp,
Mijn leven nadert zijn einde;
Ik verlaat jullie, ik neem afscheid,
Alleen op mijzelf vertrouwend!
Wees ijverig, o discipelen,
Heilig en bedachtzaam!
Wees standvastig in besluiten!
Waak over jullie eigen harten!
Wie niet aflat maar vasthoudt
Aan deze Waarheid en Wet,
Zal de levenszee oversteken,
Zal aan smart een einde maken.”

Uitgeput door ziekte, met verzwakte ledematen, trok de Boeddha met veel moeite verder, gevolgd door de eerwaarde

Ānanda en een groot gezelschap van monniken. Zelfs tijdens deze laatste, lange en vermoeiende tocht die hij ondernam, liet de Boeddha nooit na om aan anderen te denken. Hij onderwees Cunda, de smid, die hem zijn laatste maaltijd aanbood. En daarna stopte hij onderweg voor Pukkusa, een discipel van Ālāra Kālāma, beantwoordde al zijn vragen en onderwees hem dusdanig dat Pukkusa zichzelf als een volgeling van de Boeddha, de Dhamma en de *Sangha* aanbood.

De Gezegende bereikte nu het Sāla-bos van de Malla's te Kusināra - het einde van de reis. Wetende dat dit zijn laatste rustplaats zou zijn, zei hij tot de eerwaarde Ānanda: „Ik ben vermoeid, Ānanda, en zou willen gaan liggen. Spreid een rustbed voor mij uit met het hoofdeinde naar het noorden tussen de tweeling-sālabomen.” Hij legde zich op zijn rechterzijde neer, bedaard en achtzaam, met het ene been op het andere. Tot de eerwaarde Ānanda sprekend zei de Gezegende toen:

„Degenen die de grotere en kleinere plichten volbrengen, degenen die een juist leven leiden, leven volgens de voorschriften - zij zijn het die de Volmaakte op gepaste wijze eren, eerbiedigen en vereren met de meest waardevolle hulde. Wees daarom standvastig, Ānanda, in het volbrengen van de grotere en kleinere plichten en leid een juist leven, leef volgens de voorschriften. Op deze wijze, Ānanda, zou je jezelf moeten oefenen.”

De Laatste Beking

In die tijd hoorde een rondtrekkende asceet, Subhadda genaamd, die in Kusināra was, het nieuws over de naderende dood van de Gezegende; en met het doel bepaalde twijfels weg te laten nemen die zijn geest verwarden, spoedde hij zich naar het Sāla-bos

om de Boeddha te spreken. De eerwaarde Ānanda wenste echter niet dat de Boeddha gestoord werd in zijn laatste momenten; en hoewel Subhadda verschillende pogingen ondernam, werd hem de toegang tot de Meester ontzegd. De Gezegende ving de conversatie op. Hij wist onmiddellijk dat Subhadda zijn onderzoekingen deed met een oprechte wens naar kennis, en omdat hij wist dat Subhadda in staat was de antwoorden snel te bevatten, wenste hij dat Subhadda tot hem werd toegelaten.

Subhadda's onzekerheid betrof de vraag of de leiders van andere scholen zoals Purana Kassapa, Niganṭha Nātaputta en anderen, het ware begrip hadden verkregen. De Gezegende sprak toen:

„In welke leerstelling en discipline (*dhamma-vinaya*) dan ook het Nobele Achtvoudige Pad niet te vinden is, Subhadda, daar wordt ook niemand aangetroffen van ware heiligheid in het eerste of in het tweede, in het derde of in het vierde stadium. En in welke leerstelling en discipline dan ook, Subhadda, het Nobele Achtvoudige Pad gevonden wordt, daarin wordt iemand aangetroffen van ware heiligheid in het eerste, in het tweede, het derde en het vierde stadium.¹ In deze Leerstelling en Discipline nu, Subhadda, wordt het Nobele Achtvoudige Pad aangetroffen en ook worden er de mensen aangetroffen van ware heiligheid in alle vier de stadia. Leeg zijn de systemen van andere leraren - zonder ware heiligen. En mogen de broeders in dit

---

1. Deze vier stadia zijn: *Sotāpatti* (Stroomwinner); *Sakadāgāmi* (Eenmalig-Terugkerende); *Anāgāmi* (Niet-Terugkerende); en *Arahatta*, het laatste stadium van heiligheid.

systeem, Subhadda, het juiste leven leiden, opdat de wereld niet verstoken zal zijn van Arahats.”¹

Na de woorden van de Gezegende gehoord te hebben, kreeg Subhadda vertrouwen en nam toevlucht tot de Boeddha, de Dhamma en de Sangha. Bovendien wenste hij tot de Orde toegelaten te worden en de Boeddha verzocht de eerwaarde Ānanda hem op te nemen. Zodoende werd Subhadda de laatste bekeerling en de laatste discipel van de Boeddha; en door zijn krachtige inspanningen bereikte hij weldra het laatste stadium van heiligheid (*Arahatta*).

Het Laatste Tafereel

De Gezegende richtte zich toen tot de eerwaarde Ānanda en zei:

„Het zou kunnen zijn, Ānanda, dat in sommigen van jullie de gedachte op gaat komen: 'Het woord van de Meester is opgehouden. Hebben we geen leraar meer?' Maar zo, Ānanda, zouden jullie dit niet moeten zien.

„De Leerstelling en Discipline (*Dhamma-Vinaya*) die ik voor jullie uiteengezet en verklaard heb, laat deze, nadat ik heengegaan ben, jullie leidraad zijn.

„Het zou kunnen zijn, monniken, dat er in de geest van enige broeders twijfels gaan rijzen ten aanzien van de Boeddha, de Dhamma, het Pad (*magga*) of de methode (*paṭipadā*). Vraag vrijelijk, monniken. Laat het niet zo

---

1. Onder verwijzing naar het Nobele Achtvoudige Pad, schrijft Dr. T.H.W. Rhys Davids: „Boeddhist of geen Boeddhist, ik heb alle grote religieuze wereldsystemen bestudeerd en in geen enkel heb ik iets gevonden dat in schoonheid en veelomvattendheid het Nobele Achtvoudige Pad van de Boeddha overtreft. Het stemt mij tevreden dat ik mijn leven vorm kan geven volgens dat Pad.”

zijn dat bij jullie naderhand de gedachte opkomt: 'Onze leraar stond van aangezicht tot aangezicht met ons en we konden er niet toe komen de Verhevene vragen te stellen toen we van aangezicht tot aangezicht met hem stonden'."

Toen de Verhevene aldus gesproken had, waren de monniken stil. Een tweede en een derde maal herhaalde de Boeddha deze woorden tot de monniken en nog steeds waren de monniken stil.

En de eerwaarde Ānanda zei tot de Gezegende:

„Hoe prachtig is dit, Heer, hoe wonderbaarlijk! Ik geloof waarlijk dat in dit hele gezelschap monniken er niet één is die enige onzekerheid heeft of twijfel heeft ten aanzien van de Boeddha, de Dhamma, het Pad of de Methode.”

De Gezegende bevestigde de woorden van de eerwaarde Ānanda en voegde er aan toe dat in het hele gezelschap iedereen, zelfs de meest achtergeblevene, verzekerd was van de uiteindelijke bevrijding. En daarna gaf de Meester zijn laatste aansporing aan diegenen die zijn Lering wilden volgen, nu en in de toekomst.

„Zie nu, o monniken, ik maan jullie aan: vergankelijk zijn alle samengestelde dingen, streef verder met behoedzaamheid.”

Dit waren de laatste woorden van de Boeddha.

Daarna ging de meester op in de negen stadia van meditatieve absorptie (*jhāna*) welke van toenemende verhevenheid zijn: eerst de vier fijnstoffelijke absorpties (*rūpa-jhāna*), vervolgens de vier niet-stoffelijke absorpties (*arūpa-jhāna*) en tenslotte het stadium

waarin alle ideeën en gevoelens totaal verdwenen zijn (*saññā-vedayita-nirodha*). Toen kwam hij via al deze stadia terug in de eerste fijnstoffelijke absorptie en rees weer op naar de vierde. Onmiddellijk na dit stadium binnengegaan te zijn (dat beschreven is als het hebben van zuiverheid van achtzaamheid ten gevolge van gelijkmoedigheid) ging de Gezegende heen (*parinibbāyi*). Hij verwezenlijkte Nibbāna, dat vrij is van iedere grond voor verdere wording (*pari-nibbāna*).

In de annalen van de geschiedenis is over niemand opgetekend dat hij zichzelf zodanig gewijd heeft aan het welzijn van alle wezens, ongeacht kaste, stand of overtuiging, als de Verheven Boeddha. Van het uur van zijn Verlichting tot het einde van zijn leven, streefde hij onvermoeibaar om het mensdom te verheffen. Hij rustte nooit in zijn inspanningen voor het algemeen welzijn en was nooit een prooi van morele of spirituele vermoeidheid. Hoewel hij fysiek niet altijd fit was, was hij mentaal altijd waakzaam en energiek.

Hoewel vijftientig eeuwen voorbijgegaan zijn sinds het heengaan van de Boeddha, bestaat zijn boodschap van liefde en wijsheid nog steeds in al haar zuiverheid en beïnvloedt ontzeggen- zeggelijk de lotgevallen van de mensheid. Zeeën van bloemen worden dagelijks aangeboden bij zijn schrijnen en ontelbare miljoenen lippen herhalen dagelijks de formule: *Buddham saranam gacchāmi*, „Ik neem mijn toevlucht tot de Boeddha”. Zijn grootheid straalt vandaag de dag nog steeds als een zon die geringere lichten overstemt en zijn Dhamma wenkt nog steeds de vermoeide pelgrim naar de zekerheid en veiligheid van *Nibbāna*.

Boeddhistische Gewoonten en Gebruiken

Het Boeddhisme is een systeem van morele, mentale en intellectuele training, dat door Gotama de Boeddha is verkondigd en vastgelegd. Dit houdt noch een uitsluitend verstandelijke of rationele levenswijze in noch een volledig toegewijd zijn aan rituele gebruiken, maar omvat zowel het verstandelijke als het gevoelsmatige aspect van het menselijk leven - hoofd en hart.

Vanuit dit standpunt bezien is het Boeddhisme niet een louter filosofische speculatie, een leer van metafysische theorieën zonder praktische waarde of belang, zoals sommige overhaaste critici concluderen. De Boeddhistische levenswijze, de Boeddhistische methode om de hoogste waarheid te bevatten, het ontwaken uit onwetendheid om tot volledige kennis te komen, hangt niet alleen af van academische kennis of een zuiver intellectuele ontwikkeling, maar van een leer die een tegenhanger vindt in de praktische beoefening ervan. Het is deze gelukkige combinatie van theorie en praktijk (*ratio etque usus*) die de volgeling tot de Verlichting en de uiteindelijke Bevrijding leidt.

De houding van de Boeddha ten aanzien van het leven is niet alleen maar intellectueel, maar ook praktisch. Het is de verwezenlijking van datgene wat goed en heilzaam is en stuurt zowel op ethische volmaaktheid als mentale bevrijding aan. Dit betekent het ontwikkelen van goede gevoelens en het uitbannen van het slechte. Ofschoon het emotionele aspect tevens ontwikkeld moet worden, brengt dat alleen ons op zich niet tot het uiteindelijke doel. Goede

emoties dienen altijd samen te gaan met juist begrip. Zij behoren hand in hand te gaan.

Het is nu duidelijk dat bij de wisselwerking van de Leer en de Discipline (*Dhamma-Vinaya*) of van kennis en gedrag (*vijjā-carāṇa*) deze twee één enkel groeiproces vormen. Zoals de ene hand de andere wast en de ene voet de andere wast, zo ook reinigt gedrag de wijsheid en de wijsheid reinigt het gedrag.¹

Rituele handelingen, het in acht nemen van vastgestelde vormen of riten, nemen bij vrijwel alle religies een plaats in. Deze rituelen behoren meer bij de gevoelsmatige kant. Men moet echter voorzichtig zijn niet te overdrijven met het in acht nemen ervan, want dan ontstaat de neiging om door de emoties geobsedeerd te raken. Het risico bestaat dat men het slachtoffer wordt van sentimentele gevoeligheden. Men behoort in geen enkel ding extreem te zijn, maar zou de middenweg moeten volgen, zoals deze door de Boeddha is aanbevolen.

Men moet steeds beseffen dat de Boeddha geen scheppende God, geen incarnatie van God, een Brahma of een bovennatuurlijk wezen was. Hij was een mens die de hoogste mentale en intellectuele verworvenheden waartoe een mens in staat is, had bereikt. Zonder hulp van een menselijke of goddelijke leraar bereikte hij het toppunt van zuiverheid en was volmaakt in de beste eigenschappen van de menselijke natuur. Hij was de belichaming van mededogen en wijsheid (*karuṇā* en *paññā*), welke de twee leidendes in zijn Leerstelling (*Sāsana*) werden. Door persoonlijke ervaring begreep hij de suprematie van de mens en schreef al diens verworvenheden toe aan menselijke inspanning en verstand. De Boeddha maakte er nooit aanspraak op een redder te zijn, die trachtte 'zielen' te redden door het openbaren van een religie.

---

1. *Dīgha Nikāya*, 4.

Geen Middelaars

Men kan eveneens opmerken dat overtredingen volgens het Boeddhisme niet als 'zonden' worden beschouwd, want dat woord is vreemd aan de Leer van de Boeddha. Er bestaat niet zo iets als 'het breken van de wetten van de Boeddha'; want hij was geen wetgever, noch een potentaat, geen scheidsrechter die het slechte strafte en goede daden beloonde. Degene die een daad verricht is verantwoordelijk voor zijn eigen daden; hij lijdt of geniet van de gevolgen van zijn vroegere handelwijze en het is zijn zaak om het goede dan wel het slechte te ontwikkelen.

Verder zijn Boeddhistische monniken geen priesters die ritën en offeranden verrichten. Zij besturen niet en verlenen geen vergiffenis. Een Boeddhistische monnik kan en wil niet als een middelaar tussen mensen en 'bovennatuurlijke' krachten staan, want het Boeddhisme leert dat ieder individu voor zichzelf en voor zijn eigen bevrijding verantwoordelijk is. Daarom is de gunst van een bemiddelende priester niet nodig. U moet zelf streven, de Boeddha's geven alleen het pad aan.¹ Het Pad is hetzelfde aloude Pad dat door de Verlichten van alle tijden bewandeld en aangeduid is. De houding van de Boeddha ten opzichte van zijn volgelingen is als die van een begrijpende en mededogende leraar of als die van een arts. Daarom wordt er niet gebeden tot een buiten ons werkzame macht om de bevrijding af te smeken. Dit is het Boeddhistische standpunt.

Het Boeddhabeeld

In het Boeddhisme treft men aan wat we noemen *Buddha-vandanā*, het eerbiedigen van de Boeddha. De Boeddha leeft

---

1. *Dhammapada* 276.

echter niet meer en kan het eerbetoon van anderen niet in ontvangst nemen. Waarom betuigen we dan onze eerbied en hulde aan iemand die niet meer bestaat? Men kan zich afvragen waarom Boeddhisten naar een Boeddhabeeld, een Bodhiboom, een stoepa of pagoda of dergelijke objecten gaan om er eerbied te betuigen en te 'bidden'.

Dit is geen bidden tot of eerbied betuigen aan levenloze objecten. Zittend voor de beeltenis roepen Boeddhisten zich de grootheid van hun gids en leraar weer voor de geest, die door de beeltenis wordt voorgesteld. De hoogste eerbied is datgene wat aan de besten van de mensen wordt betuigd, die grote en vermetelegeesten die met hun veelomvattend en doorgrondend inzicht in de werkelijkheid, onwetendheid hebben vernietigd en de bezoedelingen van hun geest hebben uitgeroeid. De mensen die de waarheid hebben gezien zijn de ware helpers, maar Boeddhisten bidden niet tot hen. Zij betuigen alleen eerbied uit dankbaarheid en bewondering voor het onthullen van de waarheid, omdat daarmee het Pad naar werkelijk geluk en bevrijding werd aangeduid. In deze handeling, waarmee respect wordt betuigd, ligt voor degene die toegewijd is juist winst en voordeel. Zijn gedachten, zijn spraak en zijn daden worden zuiver als hij aan de deugden van de Boeddha denkt en zich erop concentreert. Hij verkrijgt inspiratie en morele steun om de Meester na te streven. Het is een meditatie die behulpzaam is.

Wij eren degenen die er niet meer zijn. Waarom leggen mensen kransen bij een oorlogsmonument? Waarom kiezen zij met aandacht een plaats aan de muur van hun huis om een foto van hun dierbare overleden ouders of andere geliefde personen op te hangen? Eerbiedigen zij de foto's of de lijst? Dat is zeker niet waar. Hun eer en respect betreft de herinnering aan de dode. Wanneer een Boeddhist dus naar een Boeddhabeeld toegaat - en dit een object van meditatie is - en daarbij in eerbiedige bewondering aan

zijn leraar denkt, zijn wij dan gerechtigd deze daad van eerbied te bestempelen als nutteloze afgodendienst?

Het dient echter te worden opgemerkt dat wanneer het ontwikkelde personen betreft symbolische respectbetuiging nauwelijks nodig is. Deze zijn in staat zich een beeld van de grootheid van de Boeddha te vormen, zonder hulp van een symbool, hetgeen echter noodzakelijk en essentieel is voor degenen die nog niet gevorderd zijn in de mentale ontwikkeling.

Echter niet alleen het emotionele type, maar zelfs hoog ontwikkelde intellectuelen en grote denkers hebben inspiratie verkregen door zich op het Boeddhabeeld te concentreren.

Jawaharlal Nehru schrijft in zijn autobiografie: „Te Anuradhapura (in Ceylon) vond ik een Boeddhabeeld in de zittende houding bijzonder mooi. Een jaar later, toen ik in Dehra Dun Gaol was, zond een vriend mij uit Ceylon een foto van dit beeld en ik zette deze op een kleine tafel in mijn cel. Het werd een dierbare metgezel voor mij en de krachtige, kalme gelaatstreken van het beeld van de Boeddha kalmeerden mij en gaven mij kracht, het hielp mij vele perioden van neerslachtigheid te overwinnen.”¹

Graaf Kayserling schrijft in *The Travel Diary of a Philosopher*: „Ik ken in deze wereld niets dat groter is dan het beeld van de Boeddha. Het is de volmaakte belichaming van spiritualiteit op het zichtbare vlak.”

Het Aanbieden van Bloemen

In Boeddhistische landen is het heel gewoon om te zien dat toegewijde mensen, zowel jong als oud en zelfs babys, voor een beeltenis of een ander heilig object bloemen aanbieden, een olielamp aansteken of wierook branden in naam van de Boeddha. Kinderen vinden het fijn bloemen te vergaren voor zij die in naam

---

1. *Nehru, An Autobiography* - John Lane, The Bodley Head, London, p. 271.

van de Boeddha aanbieden. Terwijl zij het esthetische aspect van de dingen leren waarderen, leren zij ook vrijgevig te zijn, los te laten en bovenal respect te hebben voor de Boeddha, de Leraar, de Dhamma, de Leer, en de Sangha, diegenen die de onderwezen zijn.

Wanneer een Boeddhist nu bloemen aanbiedt of een lamp aansteekt en nadenkt over de verheven eigenschappen van de Boeddha, bidt hij niet tot iemand; dit zijn geen ritën, rituele handelingen of aanbidding. De bloemen die snel verwelken en de vlammen die uitdoven drukken voor hem de vergankelijkheid (*anicca*) van al het samengestelde uit. De beeltenis dient hem tot object van concentratie, voor meditatie; hij krijgt inspiratie en spant zich in om de eigenschappen van de Meester na te volgen. Degenen die de betekenis van dit eenvoudige aanbieden niet begrijpen, komen te snel tot de conclusie: 'Dit is afgoderij'. Niets kan minder waar zijn.

Boeddhistische Huwelijksceremoniën

Er zijn in het Boeddhisme geen huwelijksceremoniën zoals die in andere religies worden aangetroffen. De Boeddhistische monniken zijn geen priesters die huwelijken voltrekken. Om die reden nemen zij geen deel aan huwelijksceremoniën. In Sri Lanka nodigen degenen, die aan traditionele gewoonten waarde hechten, vaak een leek uit - over het algemeen een ouder familielid die bedreven is in ceremoniën - om de huwelijksceremonie te verrichten door gewijde verzen te reciteren om de zegeningen van het 'Drievoudig Juweel', de Boeddha, de Dhamma en de Sangha voor het huwelijkspaar in gedachten te roepen.

Bij sommige huwelijksceremoniën reciteert een groep meisjes, gekleed in hun nationale witte kleren, lofzangen in het Pāli, bekend

als de *jayamaṅgala Gāthā* die enkele van de bijzondere eigenschappen van de Boeddha beschrijven.

Vaak worden monniken een paar dagen voor de eigenlijke huwelijksceremonie voor een *dāna* - een maaltijd - in de huizen van de bruid en de bruidegom uitgenodigd. Na de giften reciteren de monniken *Sutta's* - predikingen van de Boeddha, vooral de *Maṅgala Sutta*, een prediking over zegeningen¹ - en zal één van hen als een aansporing een korte toespraak houden, waarbij uit de Boeddhistische teksten voorbeelden van een gelukkig huwelijksleven worden aangehaald. Het meest populair onder deze voorbeelden is het huwelijksleven van Nakulapita en Nakulamātā, zoals dat hieronder wordt verhaald.

Sommige Boeddhisten geven er de voorkeur aan direct na hun huwelijksceremonie een tempel of een klooster te bezoeken om de zegeningen van de Boeddhistische monniken, die de *paritta's* of de predikingen van bescherming reciteren, te verkrijgen. Het paar krijgt ook een korte aansporing, die over de wederzijdse plichten van man en vrouw gaat, zoals dit door de Boeddha in de *Sigāla Sutta* is verklaard.

De monniken verrichten al hun religieuze plichten vrij. De leken zorgen op hun beurt voor de behoeften van de monniken, die voor de meest noodzakelijke dingen - dit zijn er vier: pjen, voedsel, een verblijfplaats en medicamenten - daadwerkelijk op de leken steunen.

De Geschiedenis van Nakulapita en Nakulamātā

In de teksten tonen twee treffende gebeurtenissen aan hoe ver onbeperkt goed vertrouwen en zuivere liefde tussen een echtpaar kan gaan.

---

1. Zie *Het Geleidelijke Pad tot Verlichting*, Boeddhayāna Publikaties 13.

Nakulapita en Nakulamātā zijn een sympathiek echtpaar, dat in de tijd van Boeddha Gotama leefde. Toen de Meester hun huis bezocht kwamen zij hem vol respect tegemoet en de man, Nakulapita zei toen: „Heer, ik was tamelijk jong toen ik Nakulamātā, die toen nog een jong meisje was, mee naar huis nam. Zolang wij getrouwd zijn, Heer, ben ik mij niet bewust dat ik mij zelfs maar in gedachten, laat staan handelen, ten opzichte van haar te buiten ben gegaan. Heer, wij wensen vurig elkaar niet alleen in dit leven, maar ook in het volgende leven te zien.”

Toen sprak Nakulamātā, de vrouw in precies dezelfde trant. Daarop zei de Boeddha: „Als zowel de man als de vrouw elkaar in dit leven alsook in het volgende leven wensen te zien, zullen zij elkaar in ditzelfde leven en in het volgende leven zien als zij bij elkaar passen in vertrouwen (*saddhā*), in deugd (*sīla*), in vrijgevigheid (*cāga*) en in wijsheid (*paññā*).”¹

Een andere gebeurtenis is eveneens opgetekend in de *Anguttara Nikāya*.² Eens was Nakulapita ernstig ziek. Toen kwam zijn vrouw Nakulamātā bij zijn bed staan, sprak hem zachtjes toe en deed hem haar vele deugden beseffen zodat hij geen enkele gedachte van onrust, zorg of twijfel over haar hoefde te hebben. Zij raadde hem aan zijn gezondheid niet door zulke storende gedachten te ondermijnen. Toen Nakulapita aldus raad had gekregen en was getroost door zijn liefhebbende Nakulamātā verminderde zijn ziekte. Nadat hij zo door haar bereidwillige handen en haar liefhebbende hart gered was, bezocht Nakulapita steunend op een staf de Boeddha en begroette hem. Daarop prees de Boeddha de deugden van Nakulamātā en zei: „Huisvader, u heeft een groot voordeel gehad om zo'n echtgenote als Nakulamātā, die zo vervuld is van mededogen voor u en die u zo veel goeds toewenst, als uw gids en leraar te hebben.”

1. *Anguttara Nikāya*, ii, 61.

2. *Anguttara Nikāya*, iii, 295.

Er wordt gezegd dat het echtpaar tezamen de heiligheid (de paden) bereikte en dat deze twee door de Boeddha als hoogste werden geplaatst onder degenen die vertrouwen verwerven.

Boeddhistische Begrafenisplechtigheden

Evenals dat het geval is met huwelijksceremoniën zijn begrafenisplechtigheden bij de Boeddhisten eenvoudig en niet ingewikkeld. Wanneer een Boeddhist overlijdt zullen de naaste verwanten monniken uitnodigen om naar het huis van de overledene of naar de begraafplaats te komen om de plechtigheden te verrichten. De congregatie zal eerst de Drie Toevluchten (*tisarāṇa*) en de Vijf Levensregels (*pañcasīla*) reciteren. Vervolgens zullen de naaste verwanten (in het geval van een ouder, de kinderen als die er zijn) witte kleding aan de monniken aanbieden. De aldus verkregen verdiensten doen zij de overledene als volgt toekomen:

„Idaṃ me ñātināṃ hotu - Sukhitā hontu ñātayo.”

„Laat deze (verdienste) toekomen aan mijn verwanten.
Mogen zij gezond en gelukkig zijn.”

Terwijl de Pāli verzen worden gereciteerd schenken zij water uit een kan in een lege kom, totdat deze overloopt - een daad die symbolisch is voor het overdragen van de verdienste aan de overledene. De monniken zullen dan gezamenlijk een speciaal vers in het Pāli reciteren, dat passend is voor de gelegenheid:

*„Anicca vata saṅkhārā - uppāda vaya dhammino
Uppajjīva nirujjhanti - tesāṃ wuṇṇasāmo sukho.”*

„Onbestendig zijn alle samengestelde dingen, Zij komen op en vallen weg, dat is hun aard; Zij ontstaan en gaan voorbij. Daarvan bevrijd te zijn is het hoogste geluk.”

Dit wordt gevolgd door een korte toespraak waarin de onbestendigheid van alle geconditioneerde dingen wordt benadrukt - hoe de dood voor ons allen komt en een einde maakt aan deze korte levensduur.

Op de zesde dag na het overlijden wordt een monnik uitgenodigd in het huis van de overledene om na de schemering een toespraak te houden. Het is de gewoonte dat de prediker hoofdzakelijk spreekt over het onbestendige en het lijden (*anicca* en *dukkha*), de bij elkaar behorende realiteiten van het bestaan en de aard van dit drama van leven en dood. Verwanten en vrienden zijn bij deze prediking aanwezig.

De volgende (de zevende) dag worden een aantal monniken voor een *dāna*, een maaltijd, uitgenodigd en de verdienste die daarbij verkregen wordt delen zij met de overledene. Dit wordt eveneens aan het einde van de derde maand herhaald.

In een niet-Boeddhistisch land zouden de leken, bij afwezigheid van monniken, gezamenlijk deze twee verzen kunnen reciteren en de verdienste met de overledene kunnen delen.

Bij Sterfgevallen

1. Op het sterfbed

Er is wetenschappelijke kennis die behulpzaam is om de geboorte van een mens te vergemakkelijken en te verlichten, maar er is geen wetenschap die een mens helpt met het minste ongemak dit bestaan te verlaten. Het Boeddhisme, dat de nadruk legt op het belang van het denken, beschouwt de laatste gedachte van de stervende mens als bijzonder belangrijk, daar deze een rol speelt bij het bepalen van de aard van zijn volgende bestaan. Bij verscheidene gelegenheden heeft de Boeddha, wetende dat

iemand stervende was, toepasselijke en betekenisvolle woorden gesproken om de stervende mens te helpen in een goede geestesgesteldheid te komen.

Zelfs alleen het bij tijden zien van een Boeddha of, bij afwezigheid van de Boeddha's en de Arahats, een heilige of een Boeddhistische monnik, is een verlichting voor de stervende persoon. Het Commentaar op de *Dhammapada*¹ geeft het volgende verhaal weer:

Te Sāvattī leefde een vrekkige brahmaan wiens enige zoon bekend stond onder de naam Maṭṭhakuṇḍali. Toen de jongen zestien jaar oud was werd hij plotseling ziek. Zijn moeder wilde graag een dokter raadplegen; de krenterige vader echter wilde deze niet laten halen, omdat hij zijn rijkdom zou kunnen verliezen. Toen de jongen op de rand van de dood was gekomen werd er een arts bij geroepen. Maar hij verliet het huis, daar hij wist dat de ziekte niet meer te genezen was.

De vader die niet aan de naderende dood van zijn zoon twijfelde, overwoog: „Wanneer mijn zoon sterft, zullen al mijn vrienden en verwanten toestromen om hem te zien en zij zullen een oog werpen op de rijkdom in mijn huis en als gevolg daarvan zal ik in moeilijkheden geraken.” Daarom nam hij het stervende kind op en legde het op het terras buiten neer.

Daar hij van de droevige toestand van Maṭṭhakuṇḍali wist, bracht de Boeddha hem een bezoek. Het stervende kind ving een vage glimp op van de Meester, die stralend en sprankelend met een onbegrensde liefde was.

Het was een grootse aanblik zoals hij nog nooit eerder had meegemaakt. In zijn vreugde wilde hij zijn handen opheffen ter begroeting van de Mededogende. Maar hij kon het niet; want zijn en geest vol ontzag en eerbied naar de Meester en groette hem op

---

1. *Dhammapadatthakathā*, deel I, p. 25.

ledematen waren door zwakte verlamd. Toen staarde hij met hart die wijze in de geest. De Boeddha verklaarde: „Hij heeft genoeg gedaan,” en richtte zijn schreden naar het Jetavana klooster. Toen de Gezegende vertrok stierf de jongen en werd in een hemels *deva*-gebied herboren, in een goede bestaanstoestand.

Eén van de gezegende resultaten van de beoefening van *mettā* of liefdevolle vriendelijkheid is dat een mens nooit sterft met een verwarde geest (*asammulho kalam karoti*). Met het oog op dit belang van de laatste gedachte van de mens is de Boeddhistische gewoonte ontstaan om de *Satipaṭṭhāna Sutta*¹, de zo bekende prediking over de Grondslagen van Achtzaamheid, aan het bed van de stervende mens te reciteren. Dit zal de stervende mens helpen een heilzame gedachte te onderhouden voor hij de laatste adem uitblaast. Zelfs als hij de strekking van de woorden niet begrijpt zal hij, daar hij een Boeddhist is die met *saddhā*, vertrouwen, steeds weer opnieuw naar de melodieuze Pāli-verzen heeft geluisterd, naar alle waarschijnlijkheid er toe geneigd zijn bij de vreugde over de melodie alleen al in een heilzame toestand van de geest te komen. Wie dan ook een stervend mens helpt in de juiste geestesgesteldheid te komen wordt daarom terecht beschouwd als zijn beste vriend (*kalyāṇa mitta*).

2. Begrafenis en Crematie

De lezer zal willen weten wat het Boeddhistische gebruik is met betrekking tot de uitvaart van een dood lichaam. Is dat een begrafenis of een crematie?

In de *Mahā Parinibbāna Sutta* (de prediking over het heengaan van de Boeddha, waarin alle gebeurtenissen die plaatsvonden gedurende de laatste maanden en dagen van zijn leven tot in

---

1. *Majjhima Nikāya*, 10; *Dīgha Nikāya*, 22. Zie Boeddhayāna Publikaties 26 en 40.

ontroerende details zijn opgetekend), stelt de eerwaarde Ānanda, de persoonlijke begeleider van de Boeddha, deze zelfde vraag: „Wat behoren we te doen, Heer, met de overblijfselen van de Tathagata, de Volmaakte?” Het antwoord van de Boeddha was dat het lichaam verbrand moest worden, zoals in het geval van een *Cakkavatti Rāja*, een universeel monarch.

Buiten deze verklaring van de Boeddha wordt in de tekst geen melding gemaakt omtrent de uitvaart van een dood lichaam. Een algemeen gebruik is er niet. Sommigen geven de voorkeur aan een crematie en anderen aan het begraven van de lichamelijke overblijfselen van een persoon. In de huidige tijd echter, met een groeiende schaarste aan beschikbare grond en een snel tot alarmerende proporties aanwassende bevolking, is crematie te prefereren boven begraven. Ook vanuit hygiënisch oogpunt is crematie te prefereren.

Wat betreft het bijzetten van de as die over is van de crematie is er ook geen algemeen gebruik. De as kan in een urn of in een monument worden bewaard, dat wordt opgericht ter nagedachtenis van de overledene, als dat de wens is van de overleden persoon of de nabestaanden.

Er was een gewoonte om stoepa's op te richten, waarin de as van de overleden Boeddha en de Arahats werden bewaard. Het zien van zulke stoepa's kan een gevoel van kalmte teweeg brengen, daar het iemand helpt zich de onbezoedelde levens van deze heiligen te herinneren. De Boeddha zelf heeft dit in de *Mahā Parinibbāna Sutta* vermeld.

De Waarde van Paritta

„Recent onderzoek in de geneeskunde, in de experimentele psychologie en wat nog parapsychologie wordt genoemd, heeft wat

licht geworpen op de aard van de geest en zijn plaats in de wereld. Gedurende de laatste veertig jaren neemt onder de medici de overtuiging toe dat vele oorzaken van ziekte, zowel organisch als functioneel, rechtstreeks veroorzaakt worden door mentale toestanden. Het lichaam wordt ziek omdat de geest die het beheerst het óf heimelijk wil ziek maken, óf anders in zo'n toestand van agitatie verkeert, dat hij niet kan voorkomen dat het lichaam ziek wordt. Wat de fysieke aard ervan ook kan zijn, de weerstand tegen ziekte staat ontegenzeggelijk in correlatie tot de psychische toestand van de patiënt."¹

„De geest maakt niet alleen ziek, hij geneest ook. De optimistische patiënt heeft meer kans te genezen dan een patiënt die zich zorgen maakt en ongelukkig is. De geregistreerde voorbeelden van genezing door vertrouwen, omvatten gevallen waarbij zelfs organische ziektes vrijwel onmiddellijk werden genezen.”²

In dit verband is het interessant te zien dat het in Boeddhistische landen gewoon is te luisteren naar het reciteren van de Dhamma voor de bescherming en bevrijding van het slechte en voor het bevorderen van voorspoed en welzijn. De geselecteerde predikingen voor de recitatie staan bekend als de *paritta-sutta's*. *Paritta* in het Pāli (*paritrana* in het Sanskriet en *pirit* in het Singalees) betekent voornamelijk 'bescherming'. Dit heeft betrekking op die *sutta's* of predikingen (gesproken door de Boeddha) welke worden beschouwd als predikingen die bescherming en bevrijding van kwalijke invloeden geven. De beoefening van het reciteren en het luisteren naar de *paritta-sutta's* begon heel vroeg in de geschiedenis van het Boeddhisme. Het is zeker dat de recitatie ervan mentaal welzijn voortbrengt in diegenen

1. Zie *The Nature of Disease* - J.E.R. McDonagh, F.B.C.S., over de fysieke basis voor weerstand.

2. *Ends and Means* - Aldous Huxley, London, 1946, pp. 258 - 259.

die er met begrip naar luisteren en die vertrouwen hebben in de waarheid van de woorden van de Boeddha. Zo'n mentaal welzijn kan degenen die ziek zijn helpen tot genezing te komen en het kan helpen een mentale houding teweeg te brengen die geluk geeft en om de tegenpool ervan te overwinnen. Oorspronkelijk konden in India degenen die naar hetgeen gereciteerd werd luisterden, dit verstaan en het effect op hen was overeenkomstig daarmee groot. De Boeddha zelf liet *paritta* voor zich reciteren en verzocht anderen ook *paritta* voor zijn eigen discipelen te reciteren wanneer zij ziek waren. Dit gebruik is nog steeds in zwang in de Boeddhistische landen. De Boeddha's en de Arahats kunnen zich zonder de hulp van anderen op de *paritta-sutta's* concentreren. Wanneer zij ziek zijn is het voor hen echter makkelijker te luisteren naar wat anderen reciteren en aldus hun geest te richten op de Dhamma die in de *sutta* vervat ligt, dan zelf over de Dhamma na te denken. Er zijn toestanden, zoals in geval van ziekte waarbij de geest is verzwakt, waarbij suggestie door anderen effectiever bevonden is dan zelfsuggestie.

Volgens de Dhamma is de geest zo nauw verbonden met het lichaam, dat mentale toestanden de gezondheid en het welzijn van het lichaam beïnvloeden. Sommige artsen zeggen zelfs dat er niet zoiets als een puur fysieke ziekte bestaat. Daarom is het mogelijk de mentale toestand zo te veranderen dat mentale gezondheid en fysiek welzijn het gevolg kan zijn, tenzij de slechte mentale toestanden worden veroorzaakt door voorgaande slechte handelingen (*akusala kamma-vipāka*) en dus niet te veranderen zijn.

De vibrerende geluiden die door *paritta* worden voortgebracht werken kalmerend op de zenuwen, veroorzaken een vreedzame toestand van de geest en brengen harmonie in het lichaamsgestel.

Hoe kunnen kwalijke invloeden die voortkomen uit slechte wezens door het reciteren van *paritta-sutta's* worden tegengegaan? Welnu, deze invloeden zijn het resultaat van slecht denken.

Daarom kunnen zij door de goede toestanden van de geest worden vernietigd, die veroorzaakt worden door met begrip en vertrouwen naar de *paritta*-uitspraken te luisteren, door de concentratiekracht die ontstaat door oprecht te luisteren naar de waarheid van deze uitspraken.

Paritta-sutta-recitatie is een vorm van *saccakiriya*, van het zich verlaten op de waarheid voor bescherming, rechtvaardiging of verworvenheid. Dit betekent het volkomen gevestigd zijn in de kracht van de waarheid om het oogmerk te bereiken. De uitspraak:

„De kracht van de waarheid beschermt degene die de waarheid volgt” (*Dhammo have rakkhati dhammacāriṇ*)

is het beginsel achter deze *Sutta*-recitatie. Als het waar is dat de deugd de deugdzame beschermt, dan zal iemand die naar deze uitspraken luistert met een volkomen vertrouwen in de woorden van de Boeddha, welke voorkomen uit de Volmaakte Verlichting, zo'n deugdzame toestand van de geest verkrijgen, dat deze elke slechte invloed kan overwinnen.

Het reciteren van *paritta-sutta's* heeft ook uitwerking voor materieel welzijn door de mentale toestanden die tot stand worden gebracht door het geconcentreerd en met vertrouwen en begrip luisteren naar de recitatie. Volgens de Boeddha is de juiste inspanning een noodzakelijke factor voor het overwinnen van het lijden (*viriyene dukkham accheti*)¹. Door op juiste wijze naar één van deze recitaties te luisteren kan ook energie worden voortgebracht met als doel het goede te doen en het pad tot wereldse vooruitgang met ijver te volgen. Men moet begrijpen dat het luisteren naar deze *paritta-sutta's* in de intelligente en overtuigde toehoorder alleen heilzame toestanden kan opwekken, die ziektes kunnen genezen en voorkomen.

---

1. *Samyutta Nikāya*, I, 214.

Er is geen beter geneesmiddel dan de Waarheid (*Dhamma*) zowel voor mentale als fysieke ziektes, die de oorzaak zijn van al het lijden en ongeluk. Daarom kan de recitatie van *paritta-sutta's*, wanneer er juist naar wordt geluisterd, mentale voorwaarden voor gezondheid teweegbrengen die noodzakelijk zijn voor materiële vooruitgang, fysieke voorspoed en welzijn.

Het Boek van Bescherming

Het is in Sri Lankā gebruikelijk dat monniken, wanneer zij zijn uitgenodigd bij de lekevolgelingen bij belangrijke huiselijke gebeurtenissen als geboortedagen, het inwijden van een huis, ziekte en dergelijke gelegenheden, uit het *Boek van Paritta* (Bescherming) de algemene *sutta's*¹ reciteren. Bij speciale gelegenheden worden de monniken uitgenodigd de *paritta-sutta's* niet gedurende een korte periode te reciteren, maar de hele nacht door. Bij het begin van de recitatie zullen de monniken (gewoonlijk zijn het er twaalf) die zijn uitgenodigd, de drie algemene *sutta's* reciteren. Daarna zullen twee monniken beginnen de overige *Sutta's* te reciteren gedurende twee uur. Dan zullen zij zich terugtrekken en worden opgevolgd door twee anderen voor de volgende twee uur. Op deze wijze duurt het reciteren tot de dageraad.

Terwijl de recitatie voortduurt zal men een kruik met water aantreffen die op een tafel vóór de monniken is geplaatst. Op deze tafel ligt eveneens het *Boek van Paritta*, dat op ola-bladen is geschreven en ook een klosje draad, dat afgewonden wordt en van de monniken naar de lekevolgelingen wordt doorgegeven, die de draad vasthouden tijdens de recitatie van de drie algemene *sutta's*. Bij het einde van de recitatie van het gehele boek, bij de dageraad,

---

1. Een aantal van deze *paritta sutta's* zijn opgenomen in Boeddhayāna Publikaties 2: *Boeddhistische Recitatie teksten*.

wordt de draad in stukken gebroken en onder de lekevolgelingen verdeeld. Ook het water wordt onder hen verdeeld.

Dit zijn de symbolen van de beschermende kracht van de *paritta's* die werden geciteerd. Zij hebben hun psychologische uitwerking.

Nu kan er een vraag rijzen of het reciteren uit het *Boek van Paritta* in elk geval de bescherming die men zoekt, tot gevolg kan hebben. In dit verband zal hetzelfde antwoord worden gegeven als dat van de eerwaarde Nāgasena aan koning Milinda dat waard is te worden herinnerd, waarom het reciteren van *paritta* niet in alle gevallen iemand beschermt tegen de dood: Door drie oorzaken kan *paritta* geen effect hebben: belemmeringen door *kamma* (*kammāvaranena*), belemmeringen door bezoedelingen (*kilesa-varanena*) en een gebrek aan vertrouwen (*asaddhānatāya*).¹

Het overdragen van verdiensten

Leven na de dood (en daarom leven vóór de geboorte) is een van de belangrijke basisprincipes van de Boeddha. Boeddhisten geloven in wedergeboorte, of, om precies te zijn, in nieuwe wording (geen reïncarnatie, want dit impliceert een ziel die in een ander menselijk of dierlijk lichaam treedt). In navolging van de krachtige aansporing van de Boeddha bieden zijn volgelingen verdiensten aan aan hun overledenen. Dit staat bekend als het aanbieden of overdragen van verdiensten.

In het Boeddhisme wordt het woord 'verdiens-te' (*puñña*) gebruikt om goede of heilzame handelingen aan te duiden; onschadelijke handelingen die vanuit een zuiver hart verricht worden; handelingen met een goede wilskracht of wens. Handelingen (*kamma*) zijn drievoudig: mentaal, verbaal en fysiek. Alle

---

1. *Milinda Pañha*.

handelingen, zowel goede als slechte, hebben hun weerslag (*kamma-vipāka*).

Overdracht wordt door degene die een goede daad verricht bewerkstelligd door te verklaren dat deze of gene deel mag hebben aan de 'verdienste' van zijn goede daad. Het 'overdragen van verdiensten' is zelf een goede daad, en de overdrager zelf verliest er niets mee, maar voegt iets toe aan zijn voorraad verdiensten. Wanneer hij verdiensten overdraagt aan de doden, reciteert de Boeddhist een korte formule in het Pāli: *Idaṃ vo ñātinam hotu sukhita hontu ñātayo*: 'Laten deze verdiensten aan mijn verwanten toevallen, mogen zij geluk hebben.'

Gedurende de tijd van de Boeddha werden in India allerlei soorten bloedoffers gebracht aan goden, opdat deze zich zouden verheugen in het zien ervan. De Boeddha nam een onverzettelijke houding aan tegenover het doden van dieren voor welk doel dan ook. Zijn allesomvattende liefde ten opzichte van alle wezens won het van de Vedische en Upanishaden-filosofie, met als gevolg dat koning Seniya Bimbisāra van Magadha zich als eerste bekeerde tot onbegrensde geweldloosheid (*ahimsa*). Hij vaardigde een wet uit die het offeren van dieren in zijn koninkrijk verbood. Andere heersers volgden spoedig. De *Sutta Piṭaka*, de Verzameling van Predikingen, bevat verscheidene sutta's die aan de Boeddha worden toegeschreven waarin hij brahmanen overtuigt van de onjuistheid van hun manieren van doen en hen volledig laat ophouden met dierenoffers. De *Kutadanta Sutta* (*Dīgha Nikāya*, 5) is er een van.

De gewoonte die wij bij de handeling van het overdragen van verdiensten zijn gaan volgen van het gieten van water van de ene kan in een andere totdat deze overstroomt, wordt nergens in de heilige teksten gevonden. Maar deze gewoonte behoeft daarom niet veroordeeld te worden. Het is een praktijk die een bepaalde heiligheid heeft verkregen door de lange toepassing. De Boeddha

stond iedere sociale gewoonte toe die niet tegen zijn leer inging. Er werd water over de hand van de Boeddha gegoten bij de inwijding van het Jetavana-klooster (in de bosschage van Jeta). Een jong meisje dat aan een jonge man ten huwelijk wordt gegeven, wordt met hem verenigd door het gieten van water over hun samengebrachte handen. Het overdragen van verdiensten is een waardevolle daad waarbij de gever aangezet is door het zuivere motief van het rehabiliteren van een overleden verwant uit een toestand van ellende in een toestand van geluk. Het moet daarom verricht worden met alle plechtigheid die bij de gelegenheid past. Het niet-verrichten van deze eeuwenlange gewoonte verzwakt de daad van het overdragen van verdiensten echter niet.

In Boeddhistische landen geldt dat na het geven van aalmoezen aan de Sangha, de leden van de Orde, de Sangha gezamenlijk de uiteindelijke overdracht van verdiensten aan de overledenen aldus reciteert:

„Net zoals water dat op een hooggelegen plaats valt naar beneden stroomt naar een lager niveau, moge deze verdienste die gegeven is (door vrienden en verwanten) in deze mensenwereld gedeeld worden door de overledenen (*peta's*).

„Net zoals het water van de grote rivieren de oceaan vult, moge deze verdienste zo gedeeld worden door de *peta's*.”

(*Tirokudda Sutta, Khuddakapāṭha*)

Is er een voorgeschreven tijd om verdiensten over te dragen aan overleden verwanten en vrienden? De leer van de Boeddha heeft geen bepaalde tijd voorgeschreven. Boeddhisten hebben echter ergens een tijdschema vandaan gehaald, namelijk: op de derde dag, op de zevende dag, na drie maanden en soms jaarlijks,

gerekend vanaf de dag dat de verwant zijn laatste bewuste ademtocht uitblies op deze wereld. Volg in elk geval de traditie, en houd ook het motto van de theereclame in gedachten: 'Het is altijd tijd voor een kopje thee.' Dat betekent: iedere keer dat u een offer brengt, herinner u dan de overledenen bij het begin van de verdienstelijke daad.

Na het verrichten van verdienstelijke en heilzame handelingen delen Boeddhisten de verdiensten die aldus door hen verworven zijn ook met de goden of hemelse wezens (*devatā*), omdat ook zij in de verdiensten willen delen die door menselijke wezens gegeven zijn. De goden echter zijn geen onveranderlijke bovennatuurlijke wezens met bovennatuurlijke krachten. Ze zijn geboren in een goede bestaanstoestand (*sugati*) en kunnen menselijke wezens op hun eigen manier helpen. Hun krachten zijn werelds en beperkt en kunnen anderen niet brengen tot verlichting en uiteindelijke bevrijding van de geest. Ze zijn ook onderworpen aan de wet van kamma, veranderlijkheid en dood - de dood die geen enkele hardloper vóór kan blijven, of hij nu mens of god is. Menselijke wezens delen verdiensten met de goden en de goden zijn blij en er is harmonie, welwillendheid en vrede onder hen.

De Boeddha als Geniale Geest

Een onpartijdig student in het Boeddhisme, die de boeken van het vroege Boeddhisme zorgvuldig leest, wordt overal geconfronteerd met een dynamische persoonlijkheid, een mens die de allerhoogste Verlichting en de veiligstelling voor gebondenheid had bereikt door morele, intellectuele en spirituele volmaaktheid, een Leraar die met onvermoeibare ijver en ijzeren vastberadenheid werkte om de waarheid die hij had verwezenlijkt, te verkondigen. Deze dynamische persoonlijkheid is de Boeddha. Ofschoon hij er nooit aanspraak op maakte anders te zijn dan een mens, was de Boeddha niet zomaar een filosoof te midden van andere, maar hij was een verlichte wijze, wiens lering bestemd was om in het denken en het leven van het menselijk ras een omwenteling teweeg te brengen. Zijn zelfopofferende ijver, zijn onbegrensde liefde, vriendelijkheid en tolerantie wekten in combinatie met zijn opmerkelijke persoonlijkheid, diegenen die hem volgden op uit hun sluimer van onwetendheid en deden hen ontwaken tot verwezenlijking van de Waarheid.

Zijn leer ontstond in Azië - in Noord-India - maar de boodschap ervan was een universele oproep. De Boeddha sprak tot de hele mensheid en voor alle tijden. Zijn Leer en Discipline (*Dhamma-Vinaya*) zijn voor alle mensen, welke taal zij ook spreken, welke kleding zij ook dragen en welk land zij ook hun 'thuis' noemen. De Waarheid is de taal van de Boeddha; hij ging gehuld in de Waarheid en de hele wereld was zijn 'thuis', want de Waarheid is overal, voor alle tijden, om door ieder persoonlijk verwezenlijkt te worden. Dit wordt bedoeld met het universele van de *Boeddha-Dhamma* of het Boeddhisme. De Waarheid waarover in het

Boeddhisme wordt gesproken, is niet begripsmatig en kan daarom niet door middel van woorden worden weergegeven. Een Verlichte kan ons leiden door de weg tot de Waarheid te wijzen, maar we moeten zelf de methode van meditatie volgen om de Waarheid te verwezenlijken en eigen te maken.

De Boeddha was een geniale geest. Hij ontwikkelde deze geniale geest in opeenvolgende levens door hard te werken aan meditatie en andere vormen van spirituele verheffing. Vandaar dat hij diepe waarheden met betrekking tot het leven en de betekenis en het doel ervan, kan begrijpen en verklaren. Maar de gemiddelde mens die nu in het Boeddhisme is geïnteresseerd, houdt zich niet zo bezig met deze diepe waarheden zelf, maar met te leren hoe deze een praktische oplossing kunnen brengen voor de twijfel en de moeilijkheden die hem verbijsteren en verwarren bij zijn pogingen om in zijn leven geluk te verkrijgen.

De Kracht van de Geest

Een van de diepe Waarheden die de geniale geest heeft verklaard is de grote kracht van de geest. Als antwoord op een vraag die door een van zijn discipelen werd gesteld, zette hij deze waarheid met grote overtuigingskracht aldus uiteen:

„De wereld wordt geleid door de geest, door de geest gaat de wereld voort, alles is gebeurd onder invloed van de geest.”¹

De wetenschap heeft de krachten van de geest nog niet volledig ontdekt, maar de Boeddha beseftte al meer dan 2.500 jaar geleden de suprematie ervan in alle aspecten van het leven. Ofschoon het vroege Boeddhisme enigszins overeenkomt met de Hegeliaanse

---

1. *Anguttara Nikāya*, ii, 177.

filosofie omtrent de geest, beschouwt het de geest niet, zoals Hegel, als de uiteindelijke werkelijkheid, maar schrijft aan de geest een grote kracht toe die moet worden ontwikkeld om het hoogste doel, *Nibbāna* (*Nirvāna*), te bereiken, dat de werkelijkheid en het *summum bonum* van het Boeddhisme is. Het Boeddhisme benadrukt het bijzonder grote belang van de menselijke geest, terwijl het de stoffelijke wereld en het grote effect dat de fysieke wereld heeft op het mentale leven niet ontkent.

Menig mens die naar inspiratie en geluk zoekt bij bronnen buiten zichzelf, is teleurgesteld. Alleen wanneer hij de suprematie van de geest beseft en begrijpt dat zijn eigen geest deze wereld voor hem tot een hemel of een hel kan maken, zal hij leren hoe hij gelukkig kan zijn. De geniale geest biedt verdere hulp, want in de *Dhammapada* (165) wordt gezegd:

„Door iemand zelf wordt het slechte gedaan, door zichzelf wordt iemand bezoedeld. Door iemand zelf wordt het slechte nagelaten en door zichzelf wordt iemand gezuiverd. Zuiverheid en onzuiverheid hangen van iemand zelf af. Niemand kan een ander zuiveren.”

Verder heeft de geniale geest gezegd:

„U moet zelf de inspanning betrachten, de Boeddha's zijn degenen die het pad wijzen”.¹

Deze kostbaarheden leren de mens het geluk in zichzelf en door zichzelf te vinden.

Een andere diepe waarheid die afkomstig is van de geniale geest luidt aldus:

---

1. *Dhammapada*, 276.

„Alle samengestelde dingen zijn onbestendig.
Zij komen op en verdwijnen, dat is hun aard;
Zij ontstaan en vallen weg.
Hiervan bevrijd te zijn is de hoogste gelukzaligheid.”¹

„Alles dat de aard heeft te ontstaan, heeft de aard te verdwijnen.”²

Deze veranderlijkheid is de essentie van de dingen.

De mens is ongelukkig, omdat alles wat hij koestert - zijn vrouw en kinderen, rijkdom en macht - niet voor altijd aanblijft. In elke levensloop ziet men hetzelfde verlangen om datgene wat dierbaar is te behouden. Alleen wanneer de mens de diepe waarheid van de onbestendigheid van alle dingen beseft zal hij zichzelf oefenen om begeerte achter te laten, want het is begeerte die het ongelukkig zijn veroorzaakt. In dit verband is er een andere diepzinnige uitspraak van de geniale geest:

„Door begeerte ontstaat smart, door begeerte ontstaat angst; voor degene die vrij is van begeerte is er geen smart. Laat staan angst.”³

De Boeddha hield zich soms meer bezig met therapeutische doeleinden dan met een objectieve analyse. Maar wat hem over het geheel genomen bezighield was de analytische visie op de dingen, want alleen die helpt iemand de dingen te begrijpen zoals ze werkelijk zijn. Door meditatie ontdekte de Boeddha de diep-gewortelde universele ziektes van het menselijk hart en de

---

1. *Dīgha Nikāya*, ii, 157.

2. *Vinaya*, i, 10; *Samyutta Nikāya*, v, 420.

3. *Dhammapāda*, 216.

geest. Zijn opmerkelijke inzichten in de werking van de geest maakten de Boeddha tot een geniale geest, een psycholoog en een wetenschapper van de hoogste uitnemendheid. Het zij toegegeven dat zijn weg om tot deze waarheden van het mentale leven te komen niet altijd experimenteel was; toch blijft datgene wat de Boeddha ontdekte waar en is in feite door de empiricus bevestigd.

Maar het doel dat de Boeddha met zijn onderzoek had is heel anders dan dat van de wetenschapper. De wetenschapper houdt zich bezig met het verwerven van objectieve kennis van de natuur, maar de Boeddha's verklaringen omtrent de aard van geest en materie zijn gericht op bevrijding, de allerhoogste veiligstelling voor gebondenheid. Zijn leringen leggen zoveel nadruk op de geest en de mentale verschijnselen, omdat deze een cruciale rol spelen in het ontstaan van het handelen. In theïstische religies is God de basis. In het Boeddhisme, dat non-theïstisch is, is de geest de basis:

„De geest gaat vooraf aan de dingen; de geest beheerst ze, de geest schept ze.”¹

De Suprematie van de Mens

Door persoonlijke ervaring begreep de Boeddha de suprematie van de mens. Hij ontdekte dat het denkbeeld van een boven-natuurlijk wezen dat over de lotsbestemmingen van wezens 'daar beneden' regeert, louter een illusie is. Door zijn eigen volharding en begrip bewees hij dat latent oneindige krachten in de mens aanwezig zijn en dat iemand deze door persoonlijke inspanning van mogelijkheden tot realiteiten kan ontwikkelen.

Het was eveneens de Boeddha die voor de eerste maal in de wereldgeschiedenis leerde dat bevrijding onafhankelijk van een

---

1. *Dhammapada*, vers 1.

uitwendige macht ontwikkeld kan worden, dat de bevrijding van het lijden door iedereen voor zichzelf bewerkstelligd en gevormd moet worden op het aambeeld van zijn eigen handelingen.

Zijn volgelingen, die weten dat geluk en lijden de consequenties zijn van iemands eigen goede of slechte daden, bidden niet tot hem en verwachten geen beloning of straffen van hem. Zij nemen toevlucht tot de Boeddha met het begrip dat zijn leven en leringen hen een voorbeeld en een leidraad bieden. Door zijn leringen te volgen zijn zij in staat om van de lagere naar de hogere niveaus van mentaal leven op te gaan en uiteindelijk de gelukzaligheid te bereiken die het gevolg is van de hoogste spirituele ontwikkeling, de gelukzaligheid van *Nibbāna*.

Het Wiel van de Waarheid

Zonder op zijn lauweren te rusten kwam de Boeddha uit zijn afzondering.¹ Daar hij zich zijn vroegere vrienden, de vijf asceten herinnerde die nog steeds opgingen in de vruchteloze strengheid van het extreme ascetisme, besloot hij zijn ontdekking aan hen mede te delen. Omdat hij wist dat zij nu te Bārānāsī, in het Hertepark te Isipatana (het huidige Sarnath) verbleven, verliet hij Gayā en liep in etappes de bijna 300 kilometer naar Bārānāsī. In zijn eigen woorden: „Om het Wiel van de Waarheid in beweging te zetten ga ik naar de stad van Kāsi. In de wereld van blinden zal ik de trom van het Doodloze slaan.”²

In het hertepark voegde hij zich bij hen. Toen, op de dag van volle maan in juli, precies twee maanden na zijn Verlichting, richtte de Boeddha zich tot hen met zijn eerste prediking:

---

1. Nadat de Boeddha de Verlichting had bereikt. (Vert.)

2. *Majjhima Nikāya*, 26 (BP 40), 'de stad van Kasi' is een andere benaming voor Bārānāsī.

„Monniken, deze twee uitersten zouden door de kluizenaar niet moeten worden aangenomen. Welke twee? Het zich uitleven in zintuiglijke genietingen en versterving, die geen van beide tot iets goeds leiden. De Middenweg die door de Tathāgata is begrepen, nadat hij de uitersten vermeden had, geeft visie en kennis en leidt tot kalmte, verwezenlijking en *Nibbāna*. En wat, monniken, is deze Middenweg? Dit is het Nobele Achtvoudige Pad, namelijk: Juist Begrip, Juist Denken, Juist Spreken, Juist Handelen, Juist Levensonderhoud, Juiste Inspanning, Juiste Achtzaamheid en Juiste Concentratie.”

De Boeddha verklaarde hen toen de Vier Nobele Waarheden. De hele eerste prediking is gewijd aan de formulering van deze waarheden, want deze vormen de kern van zijn Leer, zijn eigen ontdekking. Zonder een helder begrip van de Waarheden kan iemand niet weten wat de Boeddha meer dan vijfenveertig jaar lang onderwees. De gehele lering van de Boeddha is juist de lering omtrent *dukkha*, het lijden of de onbevredigende aard van alle bestaande verschijnselen, en de lering van een weg uit dit onbevredigende.

Met deze eerste prediking begon de Boeddha zijn verheven missie, de eerste die in de wereldgeschiedenis is opgetekend en die tot het einde van zijn leven duurde. Vergezeld door zijn discipelen liep hij over de hoofd- en zijwegen van India en omgaf ieder met zijn aura van onbegrensd mededogen en wijsheid (*karuṇā en paññā*). De Boeddha was waarlijk de belichaming van mededogen en wijsheid, die de leidende beginselen werden in zijn Leer (*Sāsana*).

Na een succesvolle periode van 45 jaren prediken ging de Boeddha op tachtigjarige leeftijd heen in Kusināra, ongeveer 200

kilometer ten noordoosten van Bārānāsī, met een laatste aansporing tot zijn volgelingen:

„*Vayadhamma saṅkhārā - Appamādena Sampadetha.* - Alle geconditioneerde dingen zijn onderworpen aan veranderlijkheid. Streef met achtzaamheid.”¹

Dr. S. Radhakrishnan, een Hindoe die doorkneed was in de *Veda's* en de *Vedānta*, stelt dat het Boeddhisme een uitloper is van het Hindoeïsme en gaat zelfs zo ver dat hij de Boeddha een Hindoe noemt. Hij schrijft: „De Boeddha had niet het gevoel dat hij een nieuwe religie verkondigde. Hij werd geboren, groeide op en stierf als een Hindoe. Hij verklaarde de oude idealen van de Indo-Arische beschaving opnieuw met een nieuwe benadrukking . . .”² Maar de Boeddha verklaart zelf dat zijn Leer een onthulling was van Waarheden die door hemzelf waren ontdekt, die niet bekend waren aan zijn tijdgenoten en niet door traditie waren overerfd. Aldus zegt hij, verwijzend naar de Vier Nobele Waarheden, in zijn allereerste prediking:

„Monniken, met de gedachte, 'Dit is de Nobele Waarheid van het Lijden, dit is de Oorzaak ervan, dit is het Ophouden ervan en dit is de Weg die leidt tot het Ophouden ervan', ontstond er in mij de visie, de kennis, de wijsheid, het inzicht en het licht met betrekking tot de dingen, zoals die nog niet eerder zijn vernomen (*pubbesu ananussutesu dhammesu*).”³

---

1. *Mahā Parinibbāna Sōetta*, de prediking over het heengaan van de Boeddha, waarin tot in detail alle gebeurtenissen die gedurende de laatste maanden en dagen van het leven van de Meester zijn voorgevallen, zijn opgetekend.

2. *2.500 Years of Buddhism* - Forward, ix, Government of India.

3. *Vinaya*, i, 10; v. 420.

Verder zegt de Boeddha, terwijl hij aan zijn discipelen het verschil verklaart tussen een Volmaakt Verlichte en de Arahats, degenen die het volbracht hebben:

„De Tathāgata, o discipelen, is - terwijl hij een Arahāt is - Volmaakt Verlicht. Hij is degene die een weg verkondigt die nog niet eerder is verkondigd, Hij is de kenner van een weg, die een weg begrijpt, die bekwaam is in een weg (*Maggaññu maggavidu maggakovido*). En zijn discipelen zijn nu reizigers die zijn voetspoor volgen . . .¹

De oude weg waarnaar de Boeddha verwijst is het Nobele Achtvoudige Pad en geen enkel ideaal van de Indo-Arische beschaving, zoals Dr. Radhakrishnan het zich voorstelt.

De Boeddha als Revolutionair

De Boeddha kan ook in de meest verheven zin van het woord een revolutionair genoemd worden. Zijn voornaamste oogmerk was een verandering te bewerkstelligen in het innerlijk leven van de mens, in de wereld van binnen, en hem een weg te wijzen naar mentale zuiverheid, vrede en geluk. Maar hij bemerkte dat de Indiase maatschappij grote behoefte had aan radicale verandering, want er bestond zoveel sociale ongelijkheid, economische en sociale discriminatie. Met betrekking tot de economische ongelijkheid bracht de Boeddha met succes een stabiele economische zekerheid tot stand in de communiteit van monniken en nonnen. Wat voor grond, wat voor klooster en wat voor geschenken er ook door de leken aan de Orde (*Sangha*) werden gegeven, ze werden altijd het bezit van de gemeenschap en niet van het individu.

---

1. *Samyutta Nikaya*, iii, 66.

De Meester bestreed sociale discriminatie echter op een hoger en breder niveau. Hij beschouwde de kasten, die voor de brahmanen van India een zaak van vitaal belang waren, met een volkomen onverschilligheid en verwierp het hele vernederende systeem. Wanneer hij in zijn leringen de Dhamma besprak, maakte hij geen onderscheid tussen kaste, familie, klasse, geslacht of welke andere onderverdeling dan ook. Hij liet mensen van elke kaste vrijelijk toe in de Orde wanneer hij wist dat zij in staat waren het heilige leven te leiden, en sommigen onder hen verwierven later een hoog aanzien in de Orde. Mannen en vrouwen met een verschillende levensloop - rijk en arm, de laagsten en de hoogsten, geletterden en ongeletterden, brahmanen en verworpenen, prinsen en paupers, heiligen en misdadigers - luisterden naar de Boeddha, namen toevlucht tot hem en volgden het pad tot Vrede en Verlichting dat hij hen wees. Dit pad ligt voor iedereen open.

In het algemeen gesproken werd aan vrouwen in de tijd van de Boeddha, ten gevolge van de brahmaanse invloed, weinig erkenning gegeven. Zij werden vaak veracht. De Boeddha verhief de status van de vrouwen in India. Met zijn ruime hart en zijn grootmoedigheid behandelde hij de vrouwen met achting en beleefdheid en verklaarde ook aan hen het pad tot vrede.

Voorts zag de Boeddha, terwijl hij van dorp naar dorp en van stad naar stad reisde en velen onderwees en hen verlichting en blijdschap bracht, hoe het bijgelovige volk, gedompeld in onwetendheid, dieren slachtte om hun goden te vereren. Mensen die tot de goden baden om genade waren zelf genadeloos. India was met bloed bevekt door de morbide offerandes van onschuldige dieren op de ontwijde altaren van denkbeeldige goden en de schadelijke riten en rituelen van asceten en brahmanen brachten rampspoed en onnoemelijk veel kwelling. Onder zulke omstandigheden wees de Boeddha, de Meester van barmhartige

wijsheid, het Aloude Pad van de Verlichten, het pad van rechtvaardigheid, liefde en begrip.

De Boeddha gaat naar het Strijdtoneel

Daar hij iemand was die voortdurend in overeenstemming handelde met hetgeen hij predikte, baseerde de Boeddha zijn handelwijze altijd op de vier verheven toestanden (*brahma-vihāra*): liefdevolle vriendelijkheid (*mettā*), mededogen (*karuṇā*), medevreugde (*muditā*) en gelijkmoedigheid (*upekkhā*). Hij moedigde nooit twist of vijandigheid aan. Eens zei hij, toen hij zich tot de discipelen richtte:

„Ik twist niet met de wereld, monniken, de wereld twist met mij. Een vertolker van de Dhamma twist niet met wie dan ook in de wereld.”¹

De Boeddha staat bekend als iemand die de knuppel heeft neergelegd (*niḥita daṇḍa*), iemand die het wapen heeft neergelegd (*niḥita sattha*). Het enige wapen dat hij met succes hanteerde was dat van liefde en mededogen. Hij wapende zich met waarheid en liefdevol mededogen.

Er is geen menselijke eigenschap die het voorrecht is van een bepaalde religie, natie, ras of cultuur. Allen die ogen hebben om te zien en een geest hebben om te begrijpen, zullen beseffen dat eigenschappen als vriendschap, medeleven en grootmoedigheid algemeen zijn voor de hele mensheid. Maar helaas, als mensen verdwaasd en misleid zijn, praten zij over en beramen zij 'rechtvaardige oorlogen' - we lezen zelfs over 'heilige oorlogen'. Oorlog is oorlog; 'rechtvaardig' of 'heilig', er is nooit vrede. Elke oorlog is barbaars.

---

1. *Samyutta Nikāya*, iii, 138.

De boeken maken gewag van een voorval dat eens de Boeddha naar het strijdtoneel deed gaan. De Sākiya's en de Koliya's, twee naburige volken, stonden op het punt van oorlog over het water van de rivier de Rohini. Omdat hij wist welk onheil er zou plaatsvinden, ging de Meester naar hen toe en vroeg hen wat kostbaarder was, het water of het bloed van mensen. Zij gaven toe dat het bloed van mensen kostbaarder was. De Meester sprak hen toe en de voorgenomen oorlog werd voorkomen.¹

Het Denkbeeld van een Ziel

Op het terrein van religie en filosofie werd de grootste revolutie teweeggebracht door de Boeddha toen hij het denkbeeld van een *ātman*, een ziel, zelf of ego bekritiseerde. De Leerstelling van *anattā*, geen-ziel, is exclusief Boeddhistisch. De Boeddha heeft erop gewezen dat het wezen dat wij met allerlei bedoelingen een man, een vrouw of een individu noemen, niet iets statisch, maar iets dynamisch is - een samenvloeiing van geest en lichaam in een voortdurend voortgaande veranderlijkheid.

Als nu een persoon het leven in dit licht beziet en op analytische wijze zijn bestaan begrijpt als een opeenvolging van mentale en lichamelijke aggregaten, dan ziet hij de dingen zoals ze werkelijk zijn. Hij houdt niet vast aan de verkeerde mening van een 'persoonlijkheidsgeloof (*sakkāya ditthi*) - het geloof in een bestendige, eeuwig bestaande, onveranderlijke substantie, een onvergankelijke ziel of zelf, omdat hij door het juiste begrip weet dat alle bestaande verschijnselen oorzakelijk afhankelijk zijn (*paṭicca samuppāda*). Daar hij ziet dat ieder ding geconditioneerd is door iets anders en door die voorwaarde bestaat, begrijpt hij dat er noch

---

1. *Commentaar Anguttara Nikāya*, i, 241; *Commentaar Sutta Nipāta*, 357; *Commentaar Therī Gāthā*, 141.

in dit levensproces noch daarbuiten een 'ik' is, een blijvend ego-beginsel of iets dat behoort tot een zelf. Daarom is hij vrij van het denkbeeld van een Microkosmische Ziel (*jīwātma*) of een Macrokosmische Ziel (*paramātma*).

De Boeddha nam geen enkele *atman*, ziel of zelf, groot of klein, aan, want dit zijn slechts projecties van de geest. Hij vraagt:

„Wanneer een *ātman*, een ziel of een zelf niet kan worden aangetroffen, is het dan niet dwaas om over het universum te spreken als *ātman*, of het 'zelf', en te zeggen: 'Ik zal na de dood blijvend, eeuwigdurend en onveranderlijk dit *ātman* zijn en zal als *ātman* in eeuwigheid bestaan?’”¹

Degene in wie het idee van een ziel of een zelf diepgeworteld is wordt bang en maakt zich zorgen wanneer hij hoort dat al zijn geliefkoosde visies verwoest zullen worden en dat hij vernietigd zal worden, en daarom zal hij uit zelfbehoud het idee van een bestendige *ātman*, ziel of zelf erop nahouden. Om die reden waarschuwt de Boeddha zijn volgelingen hem niet te beschouwen als een Heiland die de zielen van zijn schepselen redt, maar als een Leraar die hen naar het juiste pad leidt en hen aanspoort tot zelfvertrouwen. Hij heeft ook aan zijn discipelen uiteengezet dat zij, wanneer hij zou zijn heengegaan, toevlucht en bescherming bij zichzelf en bij de Dhamma, de Leer zouden moeten zoeken en niet ergens anders (*attā saraṇa anañña saraṇa dhamma saraṇa anañña saraṇa*)²

Sommige geleerden kunnen deze leerstelling van niet-zelf echter niet aanvaarden en trachten daarom de leringen van de

---

1. *Majjhima Nikāya*, 136, *Alagaddupama Sutta*.

2. *Dīgha Nikāya*, *Mahā Parinibbāna Sutta*.

Boeddha te vervormen en overeen te laten stemmen met het denkbeeld van een 'zelf'. Radhakrishnan bijvoorbeeld vertaalt vers 160 uit de *Dhammapada* aldus op onjuiste wijze:

„Het zelf is de meester van het zelf, wie zou anders de meester ervan zijn? Met het zelf dat juist beteugeld is, vindt de mens een meester zoals weinigen die kunnen vinden.”¹

Maar hier heeft het woord *attā* niets te maken met een ziel of zelf. Het wordt gebruikt als een wederkerig of onbepaald voornaamwoord in de betekenis van mijzelf, jezelf, hemzelf, enz. Hier is de juiste vertaling:

„Iemand is zelf zijn eigen beschermer (toevlucht). Wie zou anders zijn beschermer kunnen zijn? Als iemand zichzelf juist beheerst, verkrijgt hij een bescherming die moeilijk te verkrijgen is.”

Deze vertalers hebben eveneens het sleutelwoord *nātha*, verkeerd begrepen dat bescherming, toevlucht of hulp en niet 'meester' betekent. Het commentaar op het vers zegt: '*nātho, ti patitṭha; nātha*' betekent bescherming (ondersteuning, toevlucht, hulp). Denk aan het negatieve woord *a-nātha*. Betekent dat 'zonder meester'? Neen, het betekent zonder ondersteuning, zonder bescherming, hulpeloos. De onjuiste vertaling geeft het verkeerde denkbeeld van een groot zelf dat een klein zelf bestuurt, de macrokosmische ziel die de microkosmische beveelt.

---

1. *Gotama the Buddha* - S. Radhakrishnan, p. 50.

Boeddhisme en Marxisme

Sommige mensen hebben de neiging gehad te denken dat het Boeddhisme met de Marxistische filosofie kan worden vergeleken, daar zowel het Boeddhisme als het Marxisme een bestendige God en een bestendige ziel ontkennen. Maar het zou onjuist zijn te zeggen dat het Boeddhisme de filosofie van Marx heeft beïnvloed of dat het Boeddhisme ooit ergens dicht bij de grondbeginselen van het Marxisme zou komen. De Leringen van de Boeddha omtrent de morele oorzakelijkheid (*kamma*), het leven voor de geboorte, het leven na de dood (*punabhava*) en de allerhoogste veiligstelling voor gebondenheid (*Nibbāna*) zijn vreemd aan het Marxisme.

Marxisten geloven dat buiten materie niets bestaat. Voor hen is zelfs de geest een voortbrengsel van materie; zij geloven dat na het uiteenvallen van het stoffelijk lichaam de 'persoonlijkheid' ophoudt te bestaan.

Boeddhisme en het Godsideaal

Voor een Boeddhist is de kwestie van 'religie' en de oorsprong ervan niet metafysisch, maar psychologisch en intellectueel. Voor hem is religie niet louter een geloof, een stelsel van openbaring, een vrees voor het onbekende of een vrees voor een bovennatuurlijk wezen, die de goede en slechte daden van zijn schepselen beloont of bestraft. Het is geen theologische aangelegenheid, maar eerder een psychologische en intellectuele, die voortkomt uit de ervaring van *dukkha*, het lijden, de conflicten en het onbevredigende van het leven.

Wanneer wij de leerstellige inhouden van het Boeddhisme beschouwen, kunnen we zien dat de leringen van de Boeddha verschillen van andere systemen van religie, waarin het idee van een scheppende God het centrale kenmerk is. Er is in het Boeddhisme veel religie, maar het kan niet worden opgenomen

onder de religies die gecentreerd zijn rond een God en boven-natuurlijke krachten. Het Boeddhisme erkent geen bestendige scheppende God en staat geen enkel voorgeschreven systeem van rituele verering en smeekbeden tot godheden voor. Er is geen geloof in een hogere, onzichtbare macht, die de lotsbestemming van de mens beheerst. In het Boeddhisme schrijft de mens al zijn verworvenheden en datgene wat hij heeft bereikt toe aan zijn eigen inspanning en begrip. Het Boeddhisme is antropocentrisch en niet theocentrisch. Voor een Boeddhist is religie een levenswijze in de betekenis van een wijze van morele, spirituele en intellectuele oefening, hetgeen leidt tot de hoogste verwezenlijking van inzicht, die een einde maakt aan al het lijden en aan het herhaald bestaan en die uitmondt in de volledige vrijheid van de geest.

Vanuit filosofisch oogpunt bezien hield de Boeddha zich niet bezig met de problemen waarover de filosofen van zowel het Oosten als het Westen zich van de oudste tijden af tot op heden zorgen hebben gemaakt. Vanuit zijn oogpunt verwarren deze metafysische problemen de mens alleen maar en verstoren zijn mentale evenwicht. De uitkomst, zo wist hij, zal een persoon niet behoeden voor het lijden en voor de onbevredigende aard van het leven. Om die reden aarzelde hij om zulke vragen te beantwoorden en onthield hij zich er soms van om vragen die verkeerd gesteld waren te verklaren.

De uitdaging van het Boeddhisme was bevorderlijk om religieuze denkers te dwingen hun oude definitie van religie te herzien en een nieuwe definitie te vinden, die in staat was het Boeddhisme te plaatsen. De Boeddhistische methode om de hoogste waarheid te begrijpen, het ontwaken uit onwetendheid tot volmaakte kennis, hangt niet af van louter een academische en intellectuele ontwikkeling, maar van het volgen van een praktische leer. Deze gelukkige combinatie van theorie en praktijk leidt tot de Verlichting en de uiteindelijke Bevrijding.

De Boeddha verklaarde de Dhamma vrijelijk en voor ieder gelijk, waarbij hij niets achterhield. Hij wilde zijn discipelen nooit een blind en onderworpen vertrouwen in hemzelf en zijn lering afdwingen. Hij drong aan op scherpzinnig onderzoek en verstandig navragen. In bewoordingen die aan duidelijkheid niets te wensen overlaten benadrukte hij kritisch onderzoek, toen hij zich tot de daarnaar informerende Kālāma's richtte met een prediking die met recht 'het eerste handvest van het vrije denken'¹ genoemd kan worden.

De Boeddha raadde niet alleen blind geloof en vrees voor de 'Almachtige' af als ongeschikte benaderingen om tot het begrijpen van de waarheid te komen; hij verwierp eveneens het aanhangen van onnuttige riten en rituelen. Dit deed hij, omdat alleen maar uiterlijke handelingen zoals vasten, het baden in rivieren, offerandes van dieren en soortgelijke praktijken een mens niet zuiveren en hem niet heilig en nobel maken.²

Het Pad van het Midden

Het pad van de Boeddha dat naar bevrijding leidt verenigt de Leer en de Discipline (*Dhamma-Vinaya*), wijsheid en gedrag (*vijjā-carāṇa*) in één enkel groeiproces. Zoals de ene hand de andere hand wast en de ene voet de andere voet wast, zo zuivert gedrag wijsheid en zuivert wijsheid gedrag.³ Dit feit zou door degenen die het Boeddhisme bestuderen in het geheugen moeten worden geprent, daar in academische kringen de tendens heerst om de leringen van de Boeddha te beschouwen als alleen maar een speculatieve en filosofische Leer zonder praktisch belang. Zoals de Boeddhistische boeken aantonen is de Boeddha geen Leraar die naar rechts of naar links zwenkt, want zijn pad is recht. Hij legt

1. *Anguttara Nikāya*, i, 65; *Anguttara Nikāya*, i, 66; *Anguttara Nikāya*, ii, 193.

2. & 3. *Dīgha Nikāya*, 4.

theorieën terzijde en vermijdt alle uitersten, zoals zelfbevrediging (*kāmāsukhallikānuyoga*) en versterving (*attakilamathānuyoga*), eeuwigheidsgeloof (*sassatavāda*) en nihilisme (*ucchedavāda*), streng determinisme of fatalisme (*niyatavāda*) en volkomen indeterminisme of toevalligheidsleer (*adicasamuppanna*) en welk ander isme dan ook dat naar uitersten neigt.

Zijn levenswijze, zoals die in de eerste prediking is uiteengezet, is de Middenweg. Het is een Leer die direct betrekking heeft op het leven van de mens, een praktische toepasbaarheid zonder vooringenomenheid, vooroordeel of emotie - dit is het actieve en praktische aspect van de hele Leer van de Meester. Dit is niet louter speculatief filosoferen en rationaliseren; want het brengt de werkelijke taak met zich mee om elke afzonderlijke factor van het Pad in iemands eigen leven toe te passen. Het Pad te volgen is om meer greep te krijgen op de werkelijke betekenis van het leven, met het enige doel om de geest te bevrijden van de smetten en van het lijden dat deze veroorzaken. De mens neigt er toe om alles dat oud is als verouderd te beschouwen. Haastige critici kunnen snelle conclusies trekken en zeggen dat het Nobele Achtvoudige Pad, dat door de Boeddha is ontdekt, vijftientig eeuwen oud is en daarom niet geschikt voor moderne omstandigheden. Maar dit is oppervlakkig en onevenwichtig denken. Het is belangrijk te weten of een ding - oud of nieuw - praktisch is en of het bruikbaar is.

„Zijn boodschap, oud en toch heel nieuw en oorspronkelijk voor degenen die zich hebben verdiept in metafysische subtiliteiten, greep zelfs de verbeeldingskracht der intellectuelen; zij is diep in de harten van de mensen doorgedrongen.”¹

---

1. *The Discovery of India* - Jawaharlal Nehru, p. 138.

Spelling en uitspraak van Pāli-woorden

Bijna alle Pāli-woorden zijn gecursiveerd weergegeven, in de schrijfwijze die internationaal gevolgd wordt. Alleen enkele zeer ingeburgerde namen en woorden, zoals Boeddha, Sāripoetta, Angoelimāla en bhikkhoe, zijn (deels) getranscribeerd naar het Nederlands.

De uitspraakregels voor de internationale schrijfwijze luiden als volgt:

klinkers:

u	korte oe
a, i	korte klinkers als in <i>kan</i> en in <i>kin</i>
e, o	altijd lang uitgesproken als in <i>leeg</i> en <i>rood</i>
a	stomme a als in <i>man</i> (indien aan het eind van het woord) voorbeelden: <i>okāsa=ookaasa</i> , <i>tassa=tassa</i>
ā ī ū	lange klinkers als in <i>gaan</i> , <i>hier</i> , <i>boe!</i>

medeklinkers:

c, ch	tj - voorbeelden <i>sacca=satja</i> , <i>cassa=tjassa</i>
j, jh	đj(h) - voorbeelden <i>rāja=raadja</i> , <i>majjhima= maddjhima</i>
y	j - voorbeelden <i>jaya=djaya</i>
ñ, ññ	nj - voorbeelden <i>paññā=panjaa</i> , <i>puñña=poenja</i>
v	w - voorbeelden <i>deva=dewa</i> , <i>yava=jawa</i>
ṃ	ng - voorbeeld <i>araham=arahang</i>
n, ṇ, ṇ, ṭ	uitgesproken met een opgekrulde tong
ṇ	nagenoeg hetzelfde uitgesproken als m

BOEDDHAYĀNA UITGEVERIJ

Stephensonstraat 13, 2561 XP Den Haag
tel. 070 - 3.600.605, fax 070 - 3.600.213

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial statements. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The document provides a detailed list of items that should be tracked, such as inventory levels, accounts payable, and accounts receivable. It also outlines the proper procedures for recording these transactions, including the use of double-entry bookkeeping and the importance of regular reconciliations.

The second part of the document focuses on the analysis of the recorded data. It explains how to interpret the financial statements and identify trends and anomalies. Key indicators such as profit margins, liquidity ratios, and debt-to-equity ratios are discussed, along with their implications for the business's financial health. The document also provides guidance on how to use this information to make informed decisions and improve the company's performance.

The final part of the document offers practical advice on how to implement these principles in a real-world setting. It includes a checklist of tasks to be completed, a timeline for regular reviews, and a list of resources for further learning. The document concludes by emphasizing the ongoing nature of financial management and the need for continuous improvement and adaptation to changing circumstances.

BOEDDHAYĀNA PUBLICATIES

- sinds 1978 -

algemeen

- 1 Wesak, oorsprong en betekenis
- 2 Boeddhistische Recitatieteksten - Thera Dhammawīranātha
- 11 Leringen in het Boeddhayāna Centrum - Thera Piyadassi
- 14 Een Ontmoeting met het Boeddhisme - Thera Dhammawīranātha
- 18 Symbolen in het Boeddhisme - K. Merkens / T.B. Karunaratne
- 19 Boeddhisme in een Notedop - Nārada Mahāthera
- 21 Āsālha, oorsprong en betekenis - Thera Dhammawīranātha
- 28 Vrouwen in de Boeddhistische Literatuur - Thera Piyadassi
- 29 Schitterende Overwinningen - Buddharakkhita Mahāthera
- 33 Het Aloude Pad van de Boeddha - Thera Piyadassi
- 35 Het Leven van de Eerwaarde Ānanda - Thera Dhammawīranātha

uitgegeven door:
Boeddhayāna Uitgeverij
organisatie zonder winstdoeleinde
isbn 90-71329-16-x